

Agenda – Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 3 – Y Senedd	Fay Bowen
Dyddiad: Dydd Llun, 18 Mehefin 2018	Clerc y Pwyllgor
Amser: 13.45	0300 200 6565
	SeneddArchwilio@cynulliad.cymru

(Rhag-gyfarfod)

(13.45 – 14.00)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(14.00)

2 Papur(au) i'w nodi

(14.00 – 14.05)

(Tudalennau 1 – 3)

2.1 Amseroedd Aros y GIG ar gyfer Gofal Dewisol yng Nghymru a Gwasanaethau Orthopedig: Llythyr gan Lywodraeth Cymru (6 Mehefin 2018)

(Tudalennau 4 – 5)

2.2 Gwasanaethau Gwybodeg GIG Cymru: Llythyr gan Lywodraeth Cymru (7 Mehefin 2018)

(Tudalennau 6 – 7)

2.3 Gwasanaethau Gwybodeg GIG Cymru: Llythyr gan Archwilydd Cyffredinol Cymru (8 Mehefin 2018)

(Tudalennau 8 – 17)

2.4 Perthynas Llywodraeth Cymru â Pinewood: Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru (12 Mehefin 2018)

(Tudalennau 18 – 63)

3 Addasiadau Tai: Sesiwn dystiolaeth 1

(14.05 – 15.05)

(Tudalennau 64 – 88)

Papur briffio gan y Gwasanaeth Ymchwil

PAC(5)–17–18 Papur 1 – Llythyr oddi wrth Llywodraeth Cymru i Archwilydd Cyffredinol Cymru

Cynulliad
Cenedlaethol
Cymru

National
Assembly for
Wales

PAC(5)-17-18 Papur 2 – Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Jim McKirdle – Swyddog Polisi Tai CLILC

Gaynor Toft – Rheolwr Lles y Gymuned, Cyngor Sir Ceredigion

Julian Pike – Rheolwr Tai a Diogelwch Cymunedol, Cyngor Bwrdeistref Sirol

Merthyr Tudful

4 Addasiadau Tai: Sesiwn dystiolaeth 2

(15.05 – 15.50)

(Tudalennau 89 – 97)

PAC(5)-17-18 Papur 3 – Gofal a Thrwsio

Stuart Ropke – Prif Weithredwr, Cartrefi Cymunedol Cymru

Chris Jones – Prif Weithredwr, Gofal a Thrwsio

(Egwyl)

(15.50 – 16.00)

5 Addasiadau Tai: Sesiwn dystiolaeth 3

(16.00 – 16.45)

Alicja Zalesinska – Cyfarwyddwr, Tai Pawb

Ruth Nortey – Anabledd Cymru

Rhian Stangroom-Teel- Rheolwr Polisi a Materion Cyhoeddus (Cymru),

Leonard Cheshire Disability

6 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes canlynol:

(16.45)

Eitem 7 ac Eitem 1 yng nghyfarfod 25 Mehefin 2018.

7 Addasiadau Tai: Trafod y dystiolaeth a ddaeth i law

(16.45 – 17.00)

Cofnodion cryno – Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Lleoliad:

Gellir gwyllo'r cyfarfod ar [Senedd TV](http://senedd.tv) yn:

Ystafell Bwyllgora 3 – Y Senedd

<http://senedd.tv/cy/4748>

Dyddiad: Dydd Llun, 11 Mehefin 2018

Amser: 14.06 – 16.41

Yn bresennol

Categori	Enwau
Aelodau'r Cynulliad:	Nick Ramsay AC (Cadeirydd) Mohammad Asghar (Oscar) AC Vikki Howells AC Lee Waters AC
Tystion:	Iestyn Davies, Colleges Wales Judith Evans, Coleg y Cymoedd Paula Ham, Cyngor Bro Morgannwg Guy Lacey, Coleg Gwent Dr Chris Llewelyn, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru:	Huw Vaughan Thomas CBE – Archwilydd Cyffredinol Cymru Mark Jeffs Matthew Mortlock
Staff y Pwyllgor:	Fay Bowen (Clerc) Meriel Singleton (Ail Clerc) Claire Griffiths (Dirprwy Clerc)

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

1.1 Croesawodd y Cadeirydd yr Aelodau i'r Pwyllgor.

2.2 Cafwyd ymddiheuriadau gan Neil Hamilton AC, Rhianon Passmore AC ac Adam Price AC. Ni chafwyd dirprwyon.

1.3 Estynnodd y Cadeirydd ei longyfarchiadau i Huw Vaughan Thomas, Archwilydd Cyffredinol Cymru, ar dderbyn CBE i gydnabod ei wasanaethau i Archwilio ac Atebolrwydd Cyhoeddus yng Nghymru, yn Rhestr Anrhydeddau Pen-blwydd y Frenhines yn ddiweddar.

2 Papur(au) i'w nodi

2.1 Cafodd y papurau eu nodi.

2.1 O ran yr ymchwiliad i blant a phobl ifanc sydd wedi bod mewn gofal, cytunodd y Cadeirydd i gysylltu ag Arolygiaeth Gofal Cymru ynghylch yr adolygiad thematig maent yn ei gynnal y disgwylir i adroddiad gael ei gyflwyno arno ym mis Mawrth 2019. Yn dilyn gwybodaeth a chyngor gan Archwilydd Cyffredinol, cytunwyd cynnal sesiwn dystiolaeth arall fel rhan o ymchwiliad Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru cyn diwedd tymor yr haf.

2.1 Cronfa Buddsoddi Cymru mewn Adfywio: Llythyr oddi wrth Lywodraeth Cymru (21 Mai 2018)

2.2 Plant a phobl ifanc sydd wedi bod mewn gofal: Llythyr oddi wrth Lywodraeth Cymru (31 Mai 2018)

2.3 Gwasanaethau Gwybodeg GIG Cymru: Gohebiaeth y Pwyllgor

3 Rheoli meddyginiaethau: Trafod ymatebion i argymhellion yr adroddiad

3.1 Nododd y Pwyllgor yr ymatebion a chytunwyd y bydd y Cadeirydd yn ysgrifennu at Lywodraeth Cymru yn gofyn am eglurhad ar nifer o'r ymatebion i argymhellion y Pwyllgor.

4 Rhaglen Ysgolion ac Addysg yr 21ain Ganrif: Gohebiaeth

4.1 Nododd y Pwyllgor yr ohebiaeth.

5 Rhaglen Ysgolion ac Addysg yr 21ain Ganrif: Sesiwn dystiolaeth 1

5.1 Clywodd Aelodau dystiolaeth gan Dr Chris Llewelyn, Dirprwy Brif Weithredwr a Chyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes, Hamdden a Gwybodaeth, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Paula Ham, Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau, Cyngor Bro Morgannwg fel rhan o'r ymchwiliad i Raglen Ysgolion ac Addysg yr 21ain Ganrif.

5.2 Cytunodd Dr Llewelyn i anfon rhagor o wybodaeth yn amlinellu buddion/manteision awdurdodau lleol sy'n defnyddio'r model buddsoddi ar y cyd yn lle eu pwerau benthyca eu hunain.

6 Rhaglen Ysgolion ac Addysg yr 21ain Ganrif: Sesiwn dystiolaeth 2

6.1 Clywodd yr Aelodau dystiolaeth gan Iestyn Davies, Prif Weithredwr, Colegau Cymru, Judith Evans, Pennaeth, Coleg y Cymoedd, a Guy Lacey, Pennaeth, Coleg Gwent, fel rhan o'r ymchwiliad i Raglen Ysgolion ac Addysg yr 21ain Ganrif.

7 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42 i benderfynu gwahardd y cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y busnes canlynol:

7.1 Derbyniwyd y cynnig.

8 Rhaglen Ysgolion ac Addysg yr 21ain Ganrif: Trafod y dystiolaeth a ddaeth i law

8.1 Trafododd yr Aelodau y dystiolaeth a ddaeth i law.

9 Plant a phobl ifanc sydd wedi bod mewn gofal: Trafod y materion allweddol

9.1 Nododd yr Aelodau y bydd papur pellach ar gael iddynt i'w drafod yng nghyfarfod y Pwyllgor ar 25 Mehefin.

Eitem 2.1

Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/

Prif Weithredwr GIG Cymru

Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Director General Health and Social Services/

NHS Wales Chief Executive

Health and Social Services Group

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Nick Ramsay AC

Cadeirydd

Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

Ein Cyf: AG / MR

06 Mehefin 2018

Annwyl Mr Ramsay

Amseroedd Aros y GIG ar gyfer Gofal Dewisol yng Nghymru a Gwasanaethau Orthopedig

Yn dilyn y diweddariad a ddarparwyd ym mis Mawrth 2018, rwyf nawr yn darparu diweddariad arall fel y gofynnwyd.

O ran amseroedd aros, fel y gwyddoch, buddsoddodd Llywodraeth Cymru £50 miliwn arall yn 2017-18 i helpu byrddau iechyd i adeiladu ar y cynnydd a wnaed dros y ddwy flynedd ddiwethaf a sefydlogi er mwyn lleihau nifer y cleifion sy'n aros dros 36 wythnos, y rhai sy'n aros dros wyth wythnos am brofion diagnostig a'r rhai sy'n aros dros 14 wythnos am wasanaethau therapi erbyn diwedd mis Mawrth 2018.

Er gwaethaf y pwysau cynyddol yn sgil gofal heb ei drefnu a welwyd rhwng mis Ionawr a mis Mawrth 2018, diolch i ymroddiad a gwaith caled staff yn GIG Cymru a'r buddsoddiad ychwanegol gan Lywodraeth Cymru, roeddem yn gallu dangos gwelliant blynyddol arall yn nifer y bobl sy'n aros dros 36 wythnos, gyda'r niferoedd bellach yn 12,119, sef gwelliant o 2% o gymharu â'r sefyllfa ym mis Mawrth 2017. Dyma'r sefyllfa orau ers mis Mawrth 2014. Mae chwech o blith y saith bwrdd iechyd mewn gwell sefyllfa neu'r un sefyllfa o ran y niferoedd sy'n aros 36 wythnos o'i gymharu â mis Mawrth 2017, gyda'r unig ddirywiad ym Mwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr. Fodd bynnag, hyd yn oed yno, mae'r niferoedd sy'n aros dros 36 wythnos wedi lleihau 39% o gymharu â'u proffil gwreiddiol yn eu Cynllun Tymor Canolig Integredig ac mae 45% yn is na'r uchafbwynt ym mis Rhagfyr 2017. Rwy'n cydnabod bod ffigur Cymru-gyfan yn dal yn rhy uchel ac rwy'n disgwyl gweld gwelliannau pellach yn ystod 2018-19 fel y nodir yng Nghynlluniau Tymor Canolig Integredig y byrddau iechyd.

O ran diagnosteg, roedd y ffigurau ar ddiwedd mis Mawrth 2018 69% yn is nag ym mis Mawrth 2017 a dyma'r ffigurau isaf ers mis Medi 2009. Unwaith eto, gwelwyd gwelliannau

BUDDSODDWYR
MEWN POBL

INVESTORS
IN PEOPLE

Parc Cathays • Cathays Park
Cardiff • Cardiff

Ffôn • Tel 0300 0251182
Andrew.Goodall@gov.wales

yn y mwyafrif o fyrddau iechyd o'u cymharu â mis Mawrth 2017 ac rwy'n disgwyl gweld gwelliannau pellach yn ystod 2018-19. O ran gwasanaethau therapi, roedd y ffigurau ym mis Mawrth 2018 90% yn is na'r sefyllfa ym mis Mawrth 2017 a dyma'r ffigur isaf ers mis Mehefin 2011. Dywedodd pedwar o'r byrddau iechyd yng Nghymru nad oedd neb yn aros dros 14 wythnos ar ddiwedd mis Mawrth 2018.

O ran agweddau eraill ar yr adroddiad gwreiddiol ar amserau aros a oedd yn dal heb eu datrys; mae'r rheolau a'r diffiniadau ynglŷn â sut i reoli claf ar lwybr atgyfeirio at driniaeth wedi'u cyhoeddi dan Gylchlythyr Iechyd Cymru (WHC (2018) 018) ynghyd â'r rheolau ar gyfer rheoli cleifion ar lwybr cardiaidd

(<https://gov.wales/docs/dhss/publications/whc2018-018cy.pdf>). Mae'r rhaglen 1000 o Fywydau wedi bod yn gweithio ar ddiweddarau *Canllawiau i Arfer Da - cleifion allanol* a chyhoeddwyd hyn ar 1 Mai 2018 (<http://www.1000ofwydauamwy.wales.nhs.uk/canllaw-iarfer-da-cleifion-allanol>).

O ran orthopedeg, sicrhawyd yr arian i barhau â'r rhaglen PROMs, PREMs ac Effeithlonrwydd a bydd yr arian yn cefnogi cyflwyno a gweithredu PROMs orthopedig. Mae'r ateb i gasglu PROMs orthopedig yng nghartref claf yn weithredol mewn rhai byrddau iechyd. Bwriedir rhyddhau fersiynau o feddalwedd i wella ymarferoldeb i ganiatáu i wasanaethau weinyddu'r llwybr PROM ar ôl brysbennu cychwynnol, yn ogystal â gwelliannau eraill, yn ddiweddarach eleni.

Mae'r grŵp gwybodeg ar gyfer gofal wedi'i gynllunio wedi cyflwyno cynnig i ddatblygu safon gwybodaeth i Fwrdd Safonau Gwybodaeth Cymru i'w gymeradwyo'n ffurfiol ym mis Mai 2018. Bydd datblygu'r safon hon yn sicrhau dull cyson o gasglu data ar gyfer cynllunio'r galw yng Nghymru; nid yw hyn yn bodoli ar hyn o bryd. Yn seiliedig ar y profiad a'r gwersi a ddysgwyd yn yr Alban drwy eu rhaglen galw, capasiti, gweithgaredd a chiwio (DACQ), mae'r rhaglen wedi gallu gweithio gyda gwasanaethau a chydweithwyr gwybodaeth i wneud gwelliannau go iawn a chynaliadwy, sy'n sail i'r cynlluniau gweithredu dilynol.

Mae byrddau iechyd wedi dechrau adrodd ar fetrigau data y Ganolfan Asesu a Thriniaeth Gyhyrsgerberbydol Clinigol (CMAT). O ran y dyfodol, adroddir ar y rhain bob chwarter a byddant yn rhan o agenda Bwrdd Orthopedig Cymru. Mae trafodaethau ymhlith clinigwyr ac arweinwyr CMAT yn arwain at newidiadau mewn arferion gwaith, gan arwain at well ansawdd gofal cleifion a mynediad at wasanaethau drwy weithio mewn modd mwy cydweithredol. Bydd grŵp CMAT Cymru Gyfan yn adolygu'r meini prawf data presennol ar ddiwedd chwarter dau i gadarnhau bod y metrigau cywir yn cael eu casglu a bod y targedau'n synhwyrol, cyn bwrw ymlaen i gynnig datblygu safon gwybodaeth i ffurfioli'r trefniadau adrodd. Mae hyn yn rhan annatod o ddeall ble i wella'r defnydd o adnoddau, a sut y bydd ymgorffori'r trefniadau casglu mewn arferion gweithio arferol yn sicrhau bod y CMAT a'r gwasanaeth atgyfeirio yn cael eu monitro'n effeithiol.

Rwy'n hyderu bod y llythyr hwn yn rhoi'r sicrwydd sydd ei angen arnoch y bydd cynnydd yn parhau i gael ei wneud.

Yn gywir

Dr Andrew Goodall

**Cyfarwyddwr Cyffredinol Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol/
Prif Weithredwr GIG Cymru
Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol**

**Director General Health and Social Services/
NHS Wales Chief Executive
Health and Social Services Group**

**Llywodraeth Cymru
Welsh Government**

Nick Ramsay AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus

7 Mehefin 2018

Annwyl Mr Ramsay

Safonau Gwybodaeth a Thechnegol

Yn dilyn fy mhresenoldeb yn sesiwn y Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus ar 14 Mai, roeddwn yn meddwl y byddai o gymorth pe bawn i'n ysgrifennu atoch i roi rhagor o wybodaeth i'r Pwyllgor ynghylch datblygu a chyhoeddi safonau gwybodaeth a thechnegol.

Fel rhan o'r strwythur llywodraethu gwybodeg, mae gennym ddau Fwrdd sy'n goruchwyllo'r gwaith o osod safonau ar draws Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) Cymru.

Safonau Gwybodaeth

Mae gennym Broses Sicrwydd Safonau Gwybodaeth ddiffiniedig sy'n cael ei goruchwyllo gan Fwrdd Safonau Gwybodaeth Cymru. Mae'r broses hon yn sicrhau bod safonau gwybodaeth cenedlaethol newydd neu ddiwygiedig yn cael eu datblygu a'u gweithredu ar draws GIG Cymru, er mwyn sicrhau eu bod mor addas at y diben â phosibl, a bod data yn cael eu casglu'n effeithlon a bod gwybodaeth yn gyson a rhesymegol.

Ar ôl i safon gael ei datblygu, a'i chymeradwyo gan Fwrdd Safonau Gwybodaeth Cymru, mae Hysbysiad Newid Safonau Data yn cael ei lunio sy'n rhoi mandad i'r safon sydd i'w gweithredu gan GIG Cymru. Pan fo hynny'n berthnasol, rhoddir Hysbysiad Dulliau Dadansoddi a Hysbysiad Newid Codau Clinigol i GIG Cymru hefyd sy'n rhoi mandad i'r safonau sy'n disgrifio'r fethodoleg dadansoddi genedlaethol a'r safon codio clinigol y cytunwyd arnynt. Mae'r rhain i'w cael ar-lein yn <http://www.nwisinformationstandards.wales.nhs.uk>.

Yn achos safonau gwybodaeth newydd sy'n cael eu datblygu i gefnogi gofyniad polisi Llywodraeth Cymru, cyhoeddir hefyd Gylchlythyr Iechyd Cymru i gyd-fynd â hwy. Mae'r rhain wedi cael eu cyhoeddi yn <https://llyw.cymru/topics/health/nhswales/circulars/?skip=1&lang=cy>.

Ym mis Chwefror 2018, cytunodd Bwrdd Rheoli Gwybodeg GIG Cymru greu Bwrdd Safonau Technegol Cymru newydd er mwyn sefydlu catalog o safonau technegol a fydd yn caniatáu mwy o integreiddio rhwng systemau iechyd a gofal, a sicrhau eu bod yn gallu rhyngweithredu, ac i gefnogi arloesi lleol a'r defnydd o bartneriaid cyflenwi trydydd parti.

Bydd y Bwrdd newydd, o dan gadeirydd Mark Wardle, Niwrolegydd Ymgynghorol ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro, yn canolbwyntio ar egwyddorion a safonau technegol. Mae ei gylch gwaith yn cynnwys:

- Safonau integreiddio
- Safonau rhyngweithredu
- Safonau datblygu meddalwedd
- Safonau seilwaith
- Safonau seiberddiogelwch

Pan fydd Bwrdd Safonau Technegol Cymru yn cytuno ar safon, caiff Hysbysiad Newid Safonau Technegol ei greu a chyhoeddir Cylchlythyr Iechyd Cymru i gyd-fynd ag ef gan Lywodraeth Cymru.

Cynhaliodd y Bwrdd, sy'n atebol i'r Bwrdd Rheoli Gwybodeg Cenedlaethol, ei gyfarfod cyntaf ar 22 Mai 2018.

Mae Gwasanaeth Digidol y Llywodraeth yn rhan o Swyddfa'r Cabinet a chafodd ei sefydlu i gefnogi gwaith trawsnewid digidol ym mhob adran o Lywodraeth y DU. Mae Gwasanaeth Digidol y Llywodraeth wedi datblygu Egwyddorion Dylunio Gwasanaeth Digidol y Llywodraeth a Safon Gwasanaeth Digidol:

- Egwyddorion Dylunio Gwasanaeth Digidol y Llywodraeth - <https://www.gov.uk/guidance/government-design-principles>
- Safon Gwasanaeth Digidol - <https://www.gov.uk/service-manual/service-standard>

Yn ei gyfarfod cyntaf, trafododd Bwrdd Safonau Technegol Cymru sut y gellid mabwysiadu Egwyddorion Dylunio Gwasanaeth Digidol y Llywodraeth i'w defnyddio ar draws GIG Cymru. Cynhelir cyfarfod nesaf y Bwrdd ar 19 Mehefin pan fydd penderfyniad yn cael ei wneud ar fabwysiadu'r Egwyddorion.

Gobeithio bod y llythyr hwn yn rhoi'r wybodaeth ofynnol ichi.

Yn gywir

Dr Andrew Goodall

Tudalen y pecyn 7

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

24 Cathedral Road / 24 Heol y Gadeirlan
Cardiff / Caerdydd

CF11 9LJ Nick Ramsay AM

Tel / Ffôn: 029 2032 0500

Chair of the Public Accounts Committee

Fax / Ffacs: 029 2032 0600

National Assembly for Wales

Textphone / Ffôn testun: 029 2032 0660 Cardiff Bay

Cardiff

CF99 1NA

info@audit.wales / post@archwilio.cymru

www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Reference: HVT/2852/caf

Date issued: 8 June 2018

Dear Nick

Incidents affecting availability of national clinical information systems

Given that the Committee is still in the process of finalising its inquiry on NHS informatics services, I thought I should bring to your urgent attention some information my staff have picked up in relation to the resilience of major NHS IT systems in Wales. We have recently learnt that a number of NWIS maintained systems have suffered “major incident” failures over the last 12 months. The situation is helpfully summed up in a paper that was recently presented to the Velindre NHS Trust board, and which I have enclosed.

The incidents of 24 January 2018 and 21 March 2018 appear to have caused particular concern given they affected a number of key clinical systems resulting in significant local problems for NHS bodies in respect of maintaining routine clinical activity while the systems were down. I am aware that Abertawe Bro Morgannwg University Health Board has raised concerns in respect of these two incidents and sought assurances from the Chief Executive of Velindre NHS Trust, although we are not sighted of any response as yet. We are not aware of patients coming to harm as a result of the system failures, although it can reasonably be expected that the issues will have contributed to negative patient experiences and significant frustration on the part of NHS staff. Indeed, as I write this letter I can see that news on the IT problems is already starting to filter through to the media. I understand that NWIS has taken immediate action to investigate and address each of the system failures, however, apparent delays in the service receiving formal investigation reports from NWIS mean that it is not possible to pinpoint the cause of the problems. Anecdotal evidence suggests that the system failures are

the result of various different factors possibly relating to underlying infrastructure issues.

Page 1 of 2 - Incidents affecting availability of national clinical information systems
- please contact us in Welsh or English / cysylltwch â ni'n Gymraeg neu'n Saesneg.

I must stress that these issues have come to light since I reported my findings on NHS informatics systems earlier this year, and it is important to note that this work did not examine issues relating to the resilience of systems or business continuity arrangements. As such I am not able to draw on any specific audit work in this area. However, from the information we do have it has struck me that there could be some read across to the wider systemic challenges identified in my recent report and the Committee's subsequent inquiry. As such I thought it was appropriate that I draw the Committee's attention to these issues so that it can consider whether or not to extend its inquiry in some way to include these significant concerns.

Yours sincerely

Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales

Enc: Briefing on CANISC Major Incidents and Business Continuity

Page 2 of 2 - Incidents affecting availability of national clinical information systems - Please contact us in Welsh or English / Cysylltwch â ni'n Gymraeg neu'n Saesneg.

TRUST BOARD

BRIEFING ON CANISC MAJOR INCIDENTS AND BUSINESS CONTINUITY

Meeting Date:	30 th May 2018
Authors:	Ann Marie Stockdale and Lisa Miller
Sponsoring Director:	Andrea Hague and Mark Osland
Report Presented by:	Andrea Hague
Committee/Group who have received or considered this paper:	None

Trust Resolution to: (please tick) ✓							
APPROVE:		REVIEW:	✓	INFORM:		ASSURE:	
Recommendation:	<p>The Trust Board are asked to note the content of this paper and request that the Executive Management Board consider the options in more detail leading to a final option being taken forward as a matter of urgency.</p>						

This report supports the following Trust objectives as set out in the Integrated Medium Term Plan: (please tick) ✓	
Equitable and timely services	✓
Providing evidence based care and research which is clinically effective	
Supporting our staff to excel	✓
Safe and reliable services	✓
First class patient /donor experience	✓
Spending every pound well	✓
ACRONYMS	

Briefing Paper on CANISC Incidents and Business Continuity Recommendations

This report supports the following Health & Care Standards:
<http://www.wales.nhs.uk/governance-emanual/health-and-care-standards>

- Staying Healthy
- Safe Care
- Effective Care
- Dignified Care
- Timely Care
- Individual Care
- Staff and Resources

1. Introduction / Background

- 1.1 This paper has been produced to brief the Trust Board regarding ongoing major incidents with the Canisc system within VCC.
- 1.2 There are a number of IT systems and supporting infrastructure in use at Velindre Cancer Centre that provides functions critical for the safe delivery of patient care. Canisc is VCC's patient record and administration system which was developed over 20 years ago.
- 1.3 This paper focuses specifically on incidents categorised as major at a local and/or national level. ServicePoint is the tool in place for the recording of such incidents for resolution and Datix incident reports are completed in line with Trust Policy.
- 1.4 These National clinical and administration critical systems are hosted by the NHS Wales Informatics Service (NWIS) out of the Newport and Blaenavon Data Centres.
- 1.5 Major incidents affecting the availability of national clinical critical systems including, but not limited to, Canisc and the Welsh Laboratory Information Management System (WLIMS) have reached increased in frequency with a total of 11 incidents occurring since 17 April 2018, summarised below along with the NWIS definitions:-

Date	System	Timescale
17 April 2018	National Canisc Incident	12:23 15:39
24 April 2018	National Data Centre Incident (Blaenavon)	20:30 to 14:00 25 April 2018
30 April 2018	National Canisc Incident	13:23 13:46
30 April 2018	National Welsh Laboratory Information Management System (WLIMS)	15:18 to 17:30
2 May 8 May 2018	National Canisc Incident	22:00 to 14:45
14 May 2018	National Canisc Incident	09:10 19:00
14 May 2018	National Welsh Laboratory Information Management System (WLIMS)	11:58 - 18:11
15 May 2018	National Welsh Laboratory Information Management System (WLIMS)	14:45 18:22
16 May 2018	National Canisc Incident	07:50 11:30
17 May 2018	National Canisc Incident	08:30 20:01
22 May 2018	National Canisc Incident	08:00 13:40

Definition of Major Incidents (NWIS)

Briefing Paper on CANISC Incidents and Business Continuity Recommendations

<p>Calls Priority 1 (P1)</p>	<p>P1s are one or more Incidents which cause significant business impact, resulting in the loss of a critical clinical or administrative service within one or more core sites. These would typically be incidents which:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cause unavailability of the Service, a key module or a major function; • OR Cause incorrect processing of data or errors in a major Software function; <p>AND affect multiple Authority Party Sites</p>
<p>Calls Priority 2 (P2)</p>	<p>P2s are one or more Incidents which cause localised business impact resulting in the loss of normal clinical or administrative service, to one site or multiple non-core sites. These would typically be incidents which:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cause disruption to a number of Users or unavailability to a single user within a core site of the Service, a key module or a major function; • OR Cause incorrect processing of data or errors in a Software function;
	<ul style="list-style-type: none"> • AND Affect some users at multiple Service Recipients or all users at a single site.

1.6 The summary above reflects the incident resolution timescale only, not the recovery timescale or associated cost specific to the Cancer Centre.

1.7 At the time of providing this report, initial NWIS feedback has referred to the root cause being underlying infrastructure issues for the majority of incidents, however a formal response has not been received.

1.8 The Trust IG&T Committee has highlighted concerns to the NWIS Directors regarding the delay in receiving formal incident investigation reports. Please see appendix 1 for detail.

1.9 However, in terms of impact, this has resulted in:-

- Lack of information to prescribe chemotherapy/radiotherapy
- Delays/risk of error in prescribing chemotherapy/radiotherapy
- Inability to access blood results, essential to support decision making in relation to patient treatment/care
- Decisions made without all information to hand, requirement for retrospective checks to be made, leading to an increased likelihood of error
- Poor patient experience of time)
- Potential impact on clinical staff attrition/retirement
- Added stress to overburdened work force
- Negative experience and could impact staff retention where it is hard to recruit (in light of medical staff shortages etc)
- Consultants preparing every clinic (often in personal time at home) in the expectation IT systems cannot be accessed stress levels etc

1.10 All reputational damage to organisation due to people's perception of service due to long waits, staff investigation in line with their service management processes.

1.11 Velindre Cancer Centre implemented their business continuity plan, including emergency communication key staff on a regular basis.

2. Timing:

2.1. This paper will advise Trust Board members of the current position. The Executive Management Board will discuss the options in more detail when the financial and implementation times are known. The EMB will then monitor the progress and provide regular reports to the Trust Board.

Briefing Paper on CANISC Incidents and Business Continuity Recommendations

- 2.2. The current business continuity plan cannot be sustained and more importantly does not provide a full solution to an incidents. Therefore the urgent action is required.

3. Description:

- 3.1. The Trust IG&T Committee received a report on major incidents and discussions took place relating to recent IT systems issues during week commencing 14th May 2018. The Committee discussed the risks to the service, impact upon patient experience and staff wellbeing. The Chair also reported that this issue was raised many times during her induction walkaround at VCC.
- 3.2. VCC have business continuity plans in place which are tested regularly in real time due to the frequency of incidents. These area combination of providing and printing the paper record and access to some other systems such as WPAS.
- 3.3. Whilst the implementation of Welsh Clinical Portal, Chemocare and LIMS have enhanced continuity arrangements the reliance upon CANISC as a Patient Administration System (PAS) remains a risk as these systems do not replace the full functionality.
- 3.4. It is accepted that there is a programme to replace CANISC but at this stage there are no definitive timescales for this work to be completed.
- 3.5. VCC SMT now require more robust and enhanced continuity arrangements are implemented as a matter of urgency. This will mean reprioritisation of work and the understanding that some work will need to cease to allow the relevant departments to focus upon this work.

An assessment of the options available are stated below. However, at this stage the timescales and financial implications for option 3 and 4 are unknown. The ADI and Head of Information at VCC are progressing these with the relevant colleagues. Once these are known the full option appraisal will be provided to the EMB.

3.5.1. Option 1 Do nothing best endeavours on a case by case basis.

3.5.2. Option 2 Revert to recording all information in the physical medical record. It is recognised that this will be considered a 'step back' as paper is considered cumbersome and inefficient, but will ensure that all Canisc case note information is available to all staff as required enabling safe care.

3.5.3. Option 3 Copy of the read-only Canisc database to be mirrored at Velindre Cancer Centre. This option would need to be undertaken with NWIS. In the event of a network incident at the Cancer Centre, the read only version of Canisc will become unavailable.

3.5.4. Option 4 Development of the Velindre Cancer Centre data warehouse to include data extracts specific to new patient and follow-up annotations.

- 3.6. Alongside the above options there are 3 key pieces of work required to support business continuity for the Cancer Centre, these are:-

3.6.1. Canisc Case Note Summary to be made available in the Welsh Care Record Service

3.6.2. Document Management System (VCC documents available in the Welsh Care Record Service); and

3.6.3. Welsh Clinical Portal link to the e-Master Patient Index

The Medical IT lead has identified the above as the minimum to enable safe care that must occur alongside the options.

Briefing Paper on CANISC Incidents and Business Continuity Recommendations

4. Financial Impact:

- 4.1. Unknown at this stage.

5. Quality, Equality, Safety and Patient Experience Impact

- 5.1. There is no evidence to suggest that patients have been harmed but it is evident that the patient experience is poor when such incidents occur.
- 5.2. There is acknowledgement of a high profile (UK) case citing a computer failure requiring a doctor to obtain results over the telephone and a cognitive error being made. This led to the junior doctor being 'struck off'. This case should be considered by Executive Board and lessons learnt in relation to current Trust services and pressures.

6. Considerations for Board / Committee

- 6.1. Trust Board are asked to note the contents of this paper and task the EMB with taking forward the most appropriate option as a matter of urgency.
- 6.2. VCC's continuity plan for both VCC and outreach clinics remains in place which requires the printing of or saving of case notes in alternative format. This clearly has a significant resource implication and has led to some tasks or work ceasing in order to prioritise this service continuity plan.

7. Next Steps:

- 7.1. Trust Board are asked to consider this paper.
- 7.2. ADI and VCC Head of Information to finalise options with financial and timescale information.
- 7.3. Chief Executive to ensure options are discussed at EMB and an appropriate recommendation is resourced and achieved.

Quarter 1 Update

During Quarter 1 2017, a total of six major incidents were reported. The status in relation to each incident is detailed below.

INC 01	LIMS National Incident 24 May 2017
Status:	Incident resolved. Awaiting Major Incident Report from NWIS, due September 2017.
INC 03	LIMS National Incident 20 June 2017
Status:	Incident resolved. Awaiting Major Incident Report from NWIS, due October 2017.
INC 04	Canisc Interface Feeds 19 June 2017
Status:	Incident resolved. Awaiting Major Incident Report from NWIS, due October 2017.
INC 06	Canisc National Incident 20 June 2017
Status:	Incident resolved. Awaiting Major Incident Report from NWIS, due October 2017.
INC 07	Velindre Cancer Centre Network 11 July 2017
Status:	Incident resolved. Root cause analysis completed (see February 2018 report)
INC 08	Network Issues at Cardigan Leisure Centre (WBS Donation Clinic)
Status:	Incident resolved. No further incidents of a similar nature. Equipment to test local Wi-Fi resilience has been purchased and will be used when undertaking risk assessments of potential new venues for donation clinics.

Quarter 2 Update

INC 01	Radiology Investigation Reports unavailable in Canisc 22 August 2017
Status:	Incident re-opened. Incident re-opened January 2018. Due to issues with setting up the end to end test environment, limited resources and operational issues, NWIS have delayed the testing of the Radis/Canisc bug fix until 09.04.18. Root Cause Analysis in draft.
INC 02	Unavailability of Network (National Incident) 15 September 2017, 09:30
Status:	Incident resolved. Awaiting Major Incident Report from NWIS, due December 2017.
INC 03	Unavailability of Network (Local Incident) 15 September 2017, 014:30
Status:	Incident resolved. Root cause identified at time of incident and de-escalated. Investigation completed and reported in DATIX.

Quarter 3 Update

No incidents

Quarter 4 Update

INC 01	Unavailability of Network (National Incident) 24 January 2018, 11:45
Status:	Incident resolved. All Wales Major Incident declared following connection issues with both national data centres. A range of clinical and admin critical systems were unavailable for a period of approx. 4 hours. Systems affected included CANISC, WCP, WLIMS (Cardiff & Vale UHB), all Trust email services and WHTN phone lines. Whilst still operational, the WBS experienced performance issues with its core ePROGESA system, as well as some label and report printing issues. The loss of email meant donor registry-to-registry messaging (used for donor/patient matching) was unavailable for the period of the outage. The outage directly impacted on patient services in VCC – e.g. radiotherapy patients delayed, unable to

Briefing Paper on CANISC Incidents and Business Continuity Recommendations

access test results, unable to schedule and manage outpatient attendances. NWIS have confirmed the cause as an equipment failure in the Newport Data Centre following delivery of a firewall configuration change. Investigations are ongoing; a 'No Surprises' briefing submitted to Welsh Government. Major Incident Report awaited. The Trust is awaiting further feedback on the root cause and future mitigation(s).

INC 02	Unable to Access Canisc (National Incident) 1 February 2018
Status	Incident resolved. Connection problem identified when users attempting to launch Canisc via the national Blaenavon Data Centre. Major Incident Report awaited.
INC 03	Users Unable to Access WBS Online Booking System (National Incident) 20 March 2018 @ 18:05
Status	Incident resolved. A planned change to national firewalls by NWIS (ServicePoint ref: 57202) impacted on services using the outer Demilitarized Zone (DMZ), which includes the WBS online booking system. Users were unable to access the website for approx. 2hours. WBS / Velindre were not notified of the planned change, nor was the online booking system referenced as a 'related service' in the Change record on ServicePoint. Discussions ongoing with NWIS to understand root cause and ensure WBS / Velindre services are appropriately referenced within NWIS Service Catalogue.
INC 04	National System Outage 21 March 2018 @ approx. 16:00
Status	Incident resolved. Network issue in Blaenavon Data Centre (BDS) resulted in failure of a number of clinic and admin critical systems for a period of approx. 2 hours. Trust email services affected. In VCC access to XXXX was restricted, which resulted in XXXX. Full connectivity was restored by NWIS shortly after 18:30. The NHS Wales Informatics Service have submitted a 'No Surprises' brief to Welsh Government. The Trust is awaiting further feedback on the root cause and future mitigation(s).
INC 05	National Loss of Access to WLIMS 29 March 2018 15:56 – 17:10
Status:	Incident resolved. All Wales incident preventing users from accessing LIMS. Messages not flowing users unable to send test requests and receive test results. Root cause identified as change to increase capacity on the Lab Database impacted the Citrix servers.

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Perthynas Llywodraeth Cymru â Pinewood

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Tudalen y pecyn 19

Rwyf wedi paratoi a chyhoeddi'r adroddiad hwn yn unol
â Deddf Llywodraeth Cymru 2006.

Tîm astudiaeth Swyddfa Archwilio Cymru oedd Ian Hughes ac
Anwen Worthy o dan gyfarwyddyd Mike Usher.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol o'r Cynulliad Cenedlaethol ac o lywodraeth. Mae'n archwilio ac yn ardystio cyfrifon Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus sy'n gysylltiedig â hi ac a noddir ganddi, gan gynnwys cyrff y GIG. Mae ganddo'r pŵer i gyflwyno adroddiadau i'r Cynulliad Cenedlaethol ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y defnydd a wna'r sefydliadau hynny o'u hadnoddau wrth gyflawni eu swyddogaethau, a sut y gallent wella'r defnydd hwnnw.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, mae'n cynnal astudiaethau gwerth am arian mewn llywodraeth leol ac yn arolygu cydymffurfiaeth gydag anghenion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sydd yn fwrdd statudol wedi'i sefydlu ar gyfer y nod hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2018

Cewch ailddefnyddio'r cyhoeddiad hwn (heb gynnwys y logos) yn rhad ac am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng. Os byddwch yn ei ailddefnyddio, rhaid i chi ei ailddefnyddio'n gywir ac nid mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint Archwilydd Cyffredinol Cymru a rhaid rhoi teitl y cyhoeddiad hwn. Lle nodwyd deunydd hawlfraint unrhyw drydydd parti bydd angen i chi gael caniatâd gan ddeiliaid yr hawlfraint dan sylw cyn ei ailddefnyddio.

Am fwy o wybodaeth, neu os ydych angen unrhyw un o'n cyhoeddiadau mewn ffurf ac/neu iaith wahanol, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2032 0500 neu drwy e-bostio post@archwilio.cymru. Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Gallwch ysgrifennu atom hefyd, yn Gymraeg neu'n Saesneg, a byddwn yn ymateb yn yr iaith rydych chi wedi ei defnyddio. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

This document is also available in English.

Cynnwys

Archwiliodd ein hadolygiad berthynas Llywodraeth Cymru â Pinewood. Dechreuodd hyn gyda'r Cytundeb Cydweithredol a wnaed rhwng Lywodraeth Cymru a Pinewood ym mis Chwefror 2014 i hyrwyddo cynyrchiadau teledu a ffilm yng Nghymru. Rydym yn nodi'r ffeithiau sy'n arwain at ddod â'r cytundeb hwn i ben, yn ogystal â manylion y Cytundeb Gwasanaethau Rheoli ar ôl hynny a ddechreuodd ym mis Tachwedd 2017.

Adroddiad cryno	6
Adolygiad ynglŷn â beth yw hwn	6
Canfyddiadau allweddol	8
Rhan 1 – Sefydlu Cytundeb Cydweithredol Llywodraeth Cymru â Pinewood ym mis Chwefror 2014	12
Ymrwymodd Gweinidogion Llywodraeth Cymru i Gytundeb Cydweithredol â Pinewood i hyrwyddo cynyrchiadau teledu a ffilm yng Nghymru	12
Sefydlodd Llywodraeth Cymru gyllideb o £30 miliwn i fuddsoddi mewn cynyrchiadau ffilm a theledu, a phenodwyd Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd i nodi prosiectau addas i fuddsoddi ynddynt	22
Rhan 2 – Gweithredu'r Cytundeb Cydweithredol tan fis Hydref 2017	25
Sefydlodd Llywodraeth Cymru Banel Buddsoddi yn y Cyfryngau i benderfynu pa brosiectau a gyflwynwyd gan Pinewood ddylid eu cefnogi gan y gyllideb fuddsoddi	25
Nid oedd perfformiad y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau yn bodloni disgwyliadau'r panel	27
Nid oedd Pinewood Studios Wales Ltd yn gallu gweithredu'r stiwdio fel busnes hyfyw heb gymorth Pinewood Group Limited	30
Rhan 3 – Y trefniadau rheoli diwygiedig o fis Tachwedd 2017	33
Ym mis Hydref 2017, terfynodd Llywodraeth Cymru y Cytundebau Prydlesu a Chydweithredol â Pinewood, a gohiriwyd y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau	33
Ym mis Tachwedd 2017, ymrwymodd Gweinidogion Llywodraeth Cymru i 'gytundeb gwasanaethau rheoli' tair blynedd newydd gyda Pinewood Studios Wales Ltd	33

Atodiadau	39
Atodiad 1 – Ein dulliau archwilio	39
Atodiad 2 – Amserlen o'r digwyddiadau	40
Atodiad 3 – Dulliau cyffredinol Llywodraeth Cymru o hyrwyddo Cymru fel lleoliad cynyrchiadau ffilm a theledu sy'n creu effaith fawr	41
Atodiad 4 – Y saith math o fuddsoddiad y gall Llywodraeth Cymru eu gwneud mewn cynyrchiadau teledu a ffilm	42
Atodiad 5 – Cynyrchiadau a gefnogwyd gan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau, 2014-2018	44

Adroddiad cryno

Adolygiad ynglŷn â beth yw hwn

- 1 Ym mis Chwefror 2014, prynodd Llywodraeth Cymru hen safle'r Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg¹ am £6.3 miliwn i'w ddatblygu'n stiwdio ffilm a theledu mewn cydweithrediad â Pinewood Shepperton Plc (Pinewood).
- 2 Yn fuan wedi hynny, ymrwymodd Gweinidogion Llywodraeth Cymru i 'Gytundeb Cydweithredol' gyda dau is-gwmni newydd Pinewood. I Lywodraeth Cymru, roedd y cytundeb yn golygu:
  - prydlesu stiwdio Gwynllŵg i Pinewood;
  - sefydlu'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau gwerth £30 miliwn (lle byddai Pinewood yn dod o hyd i gynrychiadau addas ar gyfer buddsoddiad Llywodraeth Cymru); a
  - noddi Pinewood i farchnata a hyrwyddo'r stiwdio a'r gyllideb fuddsoddi.
- 3 Drwy ymrwymo i'r Cytundeb Cydweithredol hwn, dros gyfnod o bum mlynedd, roedd Llywodraeth Cymru yn disgwyl cynhyrchu tua £90 miliwn o wariant ar gynrychiadau yng Nghymru, gan greu neu ddiogelu o leiaf 1,950 o flynyddoedd o waith cyfwerth ag amser llawn.
- 4 Er mwyn darparu buddiannau'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau, creodd Llywodraeth Cymru Banel Buddsoddi yn y Cyfryngau annibynnol i graffu ar y cynigion buddsoddi a nodwyd ac a gyflwynwyd gan Pinewood.
- 5 Penderfynodd aelodau'r Panel² ym mis Awst 2016 fod y Cytundeb Cydweithredol yn annhebygol o fodloni disgwyliadau Llywodraeth Cymru o ran perfformiad y gyllideb fuddsoddi. Ym mis Ionawr 2017, cadarnhaodd Pinewood eu parodrwydd i ail-drafod amodau'r Cytundeb Cydweithredol.
- 6 Yn dilyn trafodaethau, ymrwymodd Llywodraeth Cymru a Pinewood i 'Gytundeb Gwasanaethau Rheoli' newydd ar 1 Tachwedd 2017.
- 7 Cafwyd diddordeb gwleidyddol ac yn y cyfryngau ynglŷn â'r cytundeb newydd a'r digwyddiadau yn arwain at hynny. Mynegodd Aelod Cynulliad bryderon gyda'r Archwilydd Cyffredinol ynglŷn â thelerau'r cytundeb cydweithredol gwreiddiol a'r cytundeb gwasanaethau rheoli newydd.
- 8 Mae Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu wrthi yn cynnal ymchwiliad i gynrychiadau ffilm a theledu mawr yng Nghymru.

1 Wedi'i leoli rhwng Casnewydd a Chaerdydd.

2 Ar y cyd ag aelodau Panel Sector Diwydiannau Creadigol Llywodraeth Cymru.

- 9 Mae'r adroddiad hwn, sy'n nodi'r ffeithiau'n unig, yn amlinellu'r materion allweddol sy'n gysylltiedig â chytundebau Llywodraeth Cymru â Pinewood. Nid ydym wedi archwilio'r gwerth am arian y mae Llywodraeth Cymru wedi'i gael o'r Cytundeb Cydweithredol nac effeithiolrwydd ei waith wrth hyrwyddo'r sector hwn o fewn yr economi Gymreig.
- 10 Mae **Atodiad 1** yn nodi ein dulliau archwilio, ac **Atodiad 2** yn nodi amserlen y digwyddiadau allweddol.
- 11 Mae **Atodiad 3** yn nodi dull cyffredinol Llywodraeth Cymru o hyrwyddo Cymru fel lleoliad i gynhyrchu cynyrchiadau ffilm a theledu sy'n creu effaith fawr, tra bod **Atodiadau 4 a 5** yn rhoi manylion pellach ynglŷn â'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

Canfyddiadau allweddol

- 12 Ym mis Chwefror 2014, prynodd Llywodraeth Cymru hen safle'r Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg am £6.3 miliwn i'w ddatblygu'n stiwdio ffilm a theledu mewn cydweithrediad â Pinewood. Adnewyddwyd yr adeilad ar gost o £3.1 miliwn i Lywodraeth Cymru. Roedd hyn yn cynnwys y gwaith o atgyweirio'r to gwerth ychydig o dan £1 miliwn – gwaith na chafodd ei ragweld.
- 13 Yn ogystal, prynodd Llywodraeth Cymru Ffermdy Rhestredig Gradd II fel rhan o'r broses. Roedd angen gwneud gwelliannau gwerth tua £360,000 i fodloni'r safonau angenrheidiol. Er i'r ffermdy gael ei weld fel ased gwerthfawr posib, nid yw wedi'i atgyweirio fel y bwriadwyd ac mae'n parhau'n ddiffaith ar dir gerllaw prif safle Gwynllŵg.
- 14 Yn fuan ar ôl prynu safle Gwynllŵg, ymrwymodd Gweinidogion Llywodraeth Cymru i 'Gytundeb Cydweithredol' gyda Pinewood Shepperton Plc i hyrwyddo cynrychiadau teledu a ffilm yng Nghymru. I Lywodraeth Cymru, roedd y cytundeb yn golygu:
  - prydlesu hen safle'r Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg i Pinewood Studio (Wales) Ltd am gyfnod o 15 mlynedd;
  - gan ailddatblygu'r safle a'i frandio fel 'Pinewood Studio Wales';
  - creu Cyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau gwerth £30 miliwn, i fod ar gael am gyfnod o bum mlynedd i fuddsoddi mewn datblygu, cynhyrchu a dosbarthu cynrychiadau ffilm a theledu. Sefydlwyd a phenodwyd Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd i nodi a llunio syniadau cynhyrchu i ddefnyddio'r gyllideb; a
  - 'nodd' Pinewood Studios (Wales) Ltd i farchnata a hyrwyddo'r stiwdio ffilm a theledu newydd a'r gyllideb buddsoddi yn y cyfryngau ar gost blyneddol o £525,600 dros gyfnod o bum mlynedd.
- 15 Sefydlodd Llywodraeth Cymru Banel Buddsoddi yn y Cyfryngau annibynnol newydd i benderfynu pa gynrychiadau a nodwyd gan Pinewood y dylid eu cefnogi gan y gyllideb fuddsoddi a pha fath(au) o becyn cyllido.
- 16 Erbyn Awst 2016, roedd aelodau'r Panel Buddsoddi yn y Cyfryngau a Phanel Sector y Diwydiannau Creadigol yn anfodlon â pherfformiad y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau, a oedd yn llai na'r disgwyl.

- 17 Mae'r ffigurau diweddaraf sydd ar gael yn dangos bod £13.8 miliwn o'r gyllideb £30 miliwn wedi'i fuddsoddi ar draws 14 o brosiectau. Hyd yma, mae £4.3 miliwn wedi'i adennill o'r prosiectau a gefnogwyd. Mae un prosiect wedi adennill mwy na'i fuddsoddiad gwreiddiol; mae pedwar prosiect wedi adennill rhywfaint o'u buddsoddiad gwreiddiol a naw prosiect heb adennill unrhyw beth o'u buddsoddiad gwreiddiol. Mae'r prosiectau hyn mewn gwahanol gamau datblygu; nid yw rhai wedi elwa hyd yma o'u rhyddhau mewn sinemâu rhyngwladol neu ar y teledu, a bydd arian yn parhau i gael ei adennill drwy werthiant ychwanegol.
- 18 Ym mis Awst 2016, cynghorodd swyddogion Llywodraeth Cymru Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith am eu pryderon ynglŷn â pherfformiad y gyllideb. Y pryderon oedd:
- mwy o fuddsoddiadau o risg uwch yn cael eu cyflwyno gan Pinewood oherwydd gallai cynyrchiadau gael cyllid o risg llai o ffynonellau eraill;
  - roedd model gweithredu Pinewood yn golygu ei fod yn gyndyn i fuddsoddi ei arian ei hun yn y prosiectau o risg uwch ochr yn ochr â Llywodraeth Cymru; ac
  - efallai bod gwrthdaro o ran cysylltiad Pinewood â'r gyllideb gan fod diddordeb ganddynt mewn darparu ei wasanaethau ei hun i'r diwydiant o Lundain (nid yw hyn wedi'i atal o dan y Cytundeb Cydweithredol). Roedd swyddogion Llywodraeth Cymru yn teimlo bod gan Pinewood fantais gystadleuol annheg wrth ddiogelu gwaith ôl-gynhyrchu yng Nghymru. Felly, roeddent o'r farn y byddai hyn yn gallu lleihau'r manteision economaidd i Gymru.
- 19 Erbyn mis Ionawr 2017, roedd perchnogion newydd wedi prynu Pinewood, ac hysbyswyd Llywodraeth Cymru o'u parodrwydd i gyflwyno trefniant newydd i weithredu'r stiwdio. Erbyn hynny:
- roedd Pinewood wedi mabwysiadu model busnes rhyngwladol newydd, gan ganolbwyntio ar ddarparu cyfleusterau stiwdio yn hytrach na buddsoddi'n uniongyrchol mewn cynyrchiadau teledu a ffilm;
  - nodwyd bod uchder y to yn Pinewood Studio Wales (25 troedfedd) yn ffactor cyfyngol, gan fod y safle wedi methu croesawu cynyrchiadau ffilm o gyllideb uwch sy'n gofyn am olygfeydd panoramig o'r awyr; a
  - nid oedd y galw a ragwelwyd ar gyfer y stiwdio wedi dwyn ffrwyth, gan arwain at ei rhedeg ar golled i Pinewood ar ôl i'r cyfnod di-rent cychwynnol o ddwy flynedd ddirwyn i ben.

- 20 Dywedodd swyddogion Pinewood wrthym fod agoriad stiwdio cynyrchiadau ffilm a theledu newydd gan Bad Wolf Studios (Wales) Ltd ym Mharc Trident, Caerdydd, ym mis Mai 2017 wedi cael effaith andwyol ar ddeiliadaeth Pinewood Studio Wales. O ganlyniad, roedd nifer yr ymholiadau roeddent yn eu derbyn wedi gostwng, er bod y galw am Pinewood Studios yn dal yn gryf yn y DU.
- 21 Mae Bad Wolf wedi elwa o becyn cyllid gwerth £9 miliwn gan Lywodraeth Cymru, sydd wedi'i strwythuro fel benthyciad o £4.5 miliwn i'w ad-dalu yn y lle cyntaf ac y mae modd ei droi'n gyllid grant nad oes rhaid ei ad-dalu os bydd cerrig milltir penodol yn cael eu cyflawni mewn perthynas â gwariant ar gynhyrchu yng Nghymru. Bydd Llywodraeth Cymru yn rhyddhau'r £4.5 miliwn arall o'r cyllid hwn fel taliadau grant os bydd targedau gwario ychwanegol yn cael eu cyflawni. At hynny, mae Llywodraeth Cymru yn prydlesu cyfleuster Wolf Studios Wales i Bad Wolf ym Mae Caerdydd, ar delerau masnachol.
- 22 Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym bod y galw am gyfleusterau stiwdio yn amrywio wrth i gynyrchiadau fynd a dod, ond yn eu barn nhw, effeithiwyd ar y galw am safle Gwynllŵg yn sgil newid ffocws ar ôl i berchnogaeth Pinewood newid.
- 23 Nid yw swyddogion Llywodraeth Cymru yn credu y cafwyd gostyngiad yn yr ymholiadau ar gyfer Pinewood ers agor Wolf Studios Wales. Yn ystod y 12 mis diwethaf, mae Sgrîn Cymru wedi cynnal ymweliadau stiwdio gyda chynyrchiadau mawr ar ddeg achlysur. Dim ond dwywaith na chafodd Pinewood ei gynnwys a hynny o ganlyniad i ddewis y cynhyrchydd. Mae Llywodraeth Cymru yn ystyried bod Sgrîn Cymru³ yn hyrwyddo holl gyfleusterau Cymru yn gyfartal, fodd bynnag, mae Pinewood yn dadlau yn erbyn yr honiad hwnnw. Hyd yma, mae Wolf Studios Wales wedi bod yn gartref i gynyrchiadau Bad Wolf yn unig, lle mae Pinewood wedi'i ddefnyddio ar gyfer cynyrchiadau'r BBC, Channel 4 a chwmnïau ffilm annibynnol.
- 24 Ym mis Hydref 2017, derbyniodd Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith gyngor ei swyddogion i ddod â'r Brydles a'r Cytundeb Cydweithredol â Pinewood i ben, ac i ohrio'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

3 Gweler Atodiad 3 am ragor o fanylion ynghylch Sgrîn Cymru.

- 25 Ar 1 Tachwedd 2017, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i 'gytundeb gwasanaethau rheoli' tair blynedd newydd gyda Pinewood Studios (Wales) Ltd. Mae'r cytundeb newydd hwn yn cynnwys dwy ran sy'n ategu ei gilydd; gwerthiant a marchnata'r stiwdio a gwasanaethau gweithredu a rheoli'r stiwdio. Mae'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau bellach yn cael ei rheoli gan swyddogion Llywodraeth Cymru.
- 26 Amcangyfrifir y bydd cost net flynyddol Llywodraeth Cymru mewn perthynas â'r cytundeb gwasanaethau rheoli yn £392,000 (yn ogystal â ffi rheoli ychwanegol i Pinewood bob blwyddyn, sydd wedi cael ei hepgor o'r adroddiad hwn ar sail sensitifrwydd masnachol⁴).
- 27 Mae'r amcangyfrif hwn o'r gost net yn cymryd bod y rhagolygon refeniw blynyddol o £714,000, a gafodd ei gynnwys yn y cyflwyniad i'r Ysgrifennydd Cabinet, yn realistig. Fodd bynnag, darparwyd y rhagolwg refeniw blynyddol gan Pinewood ar sail y llif o brosiectau ym mis Mawrth 2017 cyn agor Bad Wolf Studios. Serch hynny, ar yr adeg honno roedd Pinewood wedi ychwanegu'r y cafeat y gallai'r refeniw hwn fod yn is oherwydd mwy o gystadleuaeth wrth Wolf Studios. Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym fod dibynadwyedd y rhagolygon refeniw wedi'u profi a'u harchwilio gan swyddogion yn ogystal ag ymgynghorwyr eiddo annibynnol.
- 28 Mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn cydnabod nad yw'r rhagolygon ariannol hyn yn cynrychioli gwerth da am arian. Serch hynny, yn eu barn nhw, roedd yn fwy manteisiol yn ariannol i ymrwymo i gytundeb tair blynedd gyda Pinewood⁵ gyda'r bwriad o gynhyrchu refeniw masnachol o'i gymharu â'r costau y byddai Llywodraeth Cymru wedi'u hysgwyddo o adael y safle'n wag wrth iddynt chwilio am denant newydd.

4 Gweler Paragraff 3.13, Diagram 10 a Throednodyn 29 i gael eglurhad pellach am y rhesymau dros hepgor hyn.

5 Roedd y cytundeb hwn yn cynnwys amod a oedd yn caniatáu i'r naill barti a'r llall ddod â'r cytundeb i ben drwy roi chwe mis o rybudd, ar ôl y 12 mis cyntaf.

Rhan 1 – Sefydlu Cytundeb Cydwethredol Llywodraeth Cymru â Pinewood ym mis Chwefror 2014

Ymrwymodd Gweinidogion Llywodraeth Cymru i Gytundeb Cydwethredol â Pinewood i hyrwyddo cynyrchiadau teledu a ffilm yng Nghymru

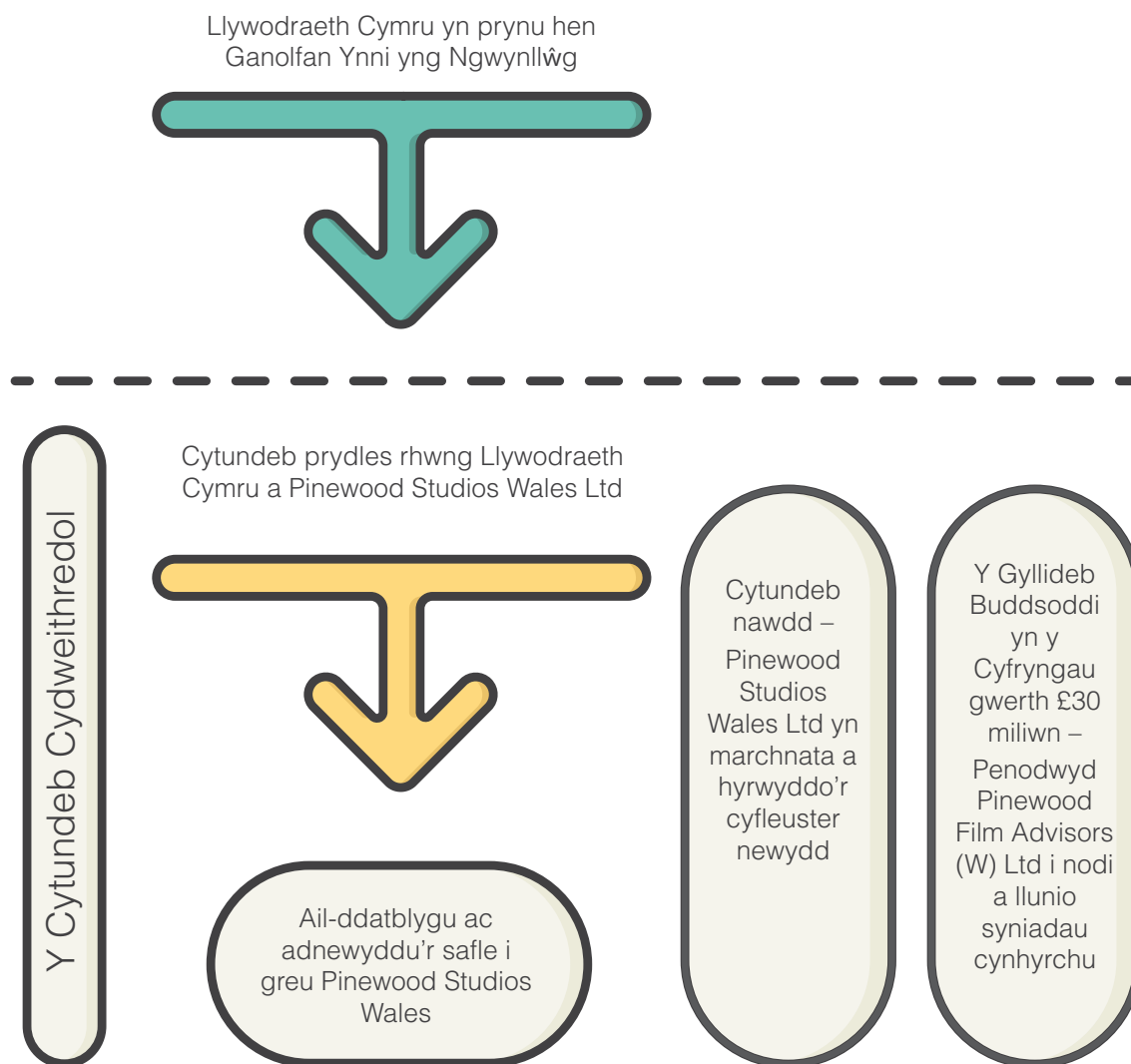
- 1.1 Yn ystod 2013-14, cynhaliodd swyddogion Llywodraeth Cymru drafodaethau gyda swyddogion Pinewood ynglŷn â sefydlu cyfleuster stiwdio o safon fyd-eang yng Nghymru. Byddai hyn yn rhan o rwydwaith byd-eang Pinewood o stiwdios ffilm. I gyd-fynd â'r stiwdio, datblygodd Llywodraeth Cymru gynlluniau hefyd i greu cyllideb fuddsoddi £30 miliwn i gefnogi cynyrchiadau ffilm a theledu yng Nghymru. Byddai'n cael ei weithredu gan Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd ar ran Llywodraeth Cymru.
- 1.2 Elfen allweddol o'r cynnig, yn wahanol i'r Cytundeb Cydwethredol ei hun, oedd bod y Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg wedi dod i feddiant Llywodraeth Cymru. Roedd y Ganolfan i'w hail-ddatblygu gan Llywodraeth Cymru a Pinewood fel stiwdio. Byddai'r stiwdio yn cael ei rhedeg gan Pinewood Studio (Wales) Ltd, is-gwmni newydd arall Pinewood.
- 1.3 Roedd Llywodraeth Cymru yn disgwyl incwm rhent o £1.6 miliwn wrth Pinewood Studio (Wales) Ltd ar gyfer y stiwdio yn ystod pum mlynedd gyntaf y cytundeb.
- 1.4 Roedd Pinewood eisoes wedi gweithio gyda Llywodraeth Ynys Manaw i gyflwyno Cronfa Ddatblygu Cyfryngau Ynys Manaw yn 2012; dyma gronfa gwerth £25 miliwn i'w defnyddio ar gynyrchiadau ffilm a theledu. Adeiladodd y gronfa hon ar amrywiaeth o fentrau o fewn y sector creadigol a gyflwynwyd gan Lywodraeth Ynys Manaw ers 1995. Daeth dadansoddiad economaidd annibynnol o gefnogaeth Ynys Manaw i gynyrchiadau ffilm a theledu i'r casgliad ei bod wedi cynhyrchu gwariant lleol uniongyrchol o £100 miliwn a 2,140 o swyddi cyfwerth ag amser llawn ers 1995.
- 1.5 Roedd Llywodraeth yr Alban⁶ a Chynulliad Gogledd Iwerddon⁷ hefyd yn ehangu eu cyfleusterau stiwdios eu hunain i ymdopi â'r galw cynyddol o'r diwydiant ffilm a theledu.

⁶ Gwefan Llywodraeth yr Alban, [Creative Industries: Film and TV production in Scotland](#)

⁷ Buddsoddodd Gogledd Iwerddon mewn llwyfannau sain newydd ym mis Hydref 2012 i ddarparu gofod stiwdio ychwanegol yn Titanic Studios, Belfast.

- 1.6 Ar 17 Chwefror 2014, daeth y trafodaethau rhwng Llywodraeth Cymru a Pinewood i ben ac ymrwymodd Gweinidogion i 'Gytundeb Cydweithredol' gyda Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd, fel y gwelir yn **Diagram 1**.

Diagram 1: elfennau allweddol y Cytundeb Cydweithredol

Ffynhonnell: casglwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru o wybodaeth Llywodraeth Cymru.

- 1.7 Yn ôl y rhagolygon, gallai Llywodraeth Cymru ddisgwyl gweld amcangyfrif o £90 miliwn ar wariant cynhyrchu ffilm a theledu yng Nghymru yn ystod y pum mlynedd nesaf drwy'r Cytundeb Cydweithredol hwn. Byddai'r gwariant hwn yn creu neu'n diogelu o leiaf 1,950 o flynyddoedd o waith cyfwerth ag amser llawn. Defnyddiodd y rhagolygon hyn ddadansoddiad economaidd annibynnol a wnaed ar gronfa Ynys Manaw. Roedd enw brand Pinewood, oedd yn adnabyddus yn rhyngwladol, yn cael ei weld fel elfen ganolog o lwyddiant y cynnig.
- 1.8 Roedd swyddogion Llywodraeth Cymru wedi cynnal prosesau diwydrwydd dyladwy ar y rhagolygon ariannol a ddarparwyd ar gyfer y gweithgareddau i'w cynnal gan y ddau is-gwmni Pinewood; Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd a Pinewood Studio (Wales) Ltd. Daeth Llywodraeth Cymru i'r casgliad fod y risgiau ariannol o ymrwymo i'r fargen yn isel, yn seiliedig ar y dybiaeth y byddai'r ddau fusnes yn cael eu cefnogi'n ariannol gan Pinewood Shepperton Plc.
- 1.9 Yn ogystal, comisiynodd swyddogion arbenigwr o fewn y diwydiant cyfryngau i ddarparu cyngor ar gyfrifyddiaeth ac i gynnal adolygiad o gynllun busnes Pinewood. Daeth yr adolygiad hwnnw i'r casgliad fod y gwendidau posibl a nodwyd, yn unigol ac o'u rhoi at ei gilydd, yn ddibwys o'u cymharu â manteision capasiti cynyddol stiwdios yn y DU, sefydlu stiwdio ffilm ranbarthol, creu swyddi a manteision economaidd i Gymru. Serch hynny, cyfeiriodd yr adolygiad at heriau posibl denu cynrychiadau ffilm a theledu i safle Gwynllŵg, o gofio bod pedair miliwn troedfedd sgwâr o ofod stiwdio posib o fewn yr M25.
- 1.10 Yn ogystal, dadansoddodd tîm sector Diwyddiannau Creadigol Llywodraeth Cymru yr achos busnes ar gyfer y cynigion, a daeth i'r casgliad ei fod yn fuddsoddiad cadarn. Seiliwyd y casgliad hwn ar ddadansoddiad manwl o'r cynllun busnes a ddarparwyd gan Pinewood ac ar ystyriaeth o alw'r diwydiant am stiwdio ffilm a theledu a mynediad i gyllideb fuddsoddi yng Nghymru.

Prynodd Llywodraeth Cymru hen safle ynni yng Ngwynllŵg i'w ddatblygu fel stiwdio ffilm a theledu

- 1.11 Fel rhagarweiniad i'r cytundeb ac er mwyn gallu sefydlu stiwdio ffilm a theledu, roedd angen i Lywodraeth Cymru brynu safle addas.
- 1.12 Bu swyddogion Llywodraeth Cymru yn chwilio am safleoedd addas yn seiliedig ar ofynion penodol Pinewood. Dewisiodd Pinewood ddau safle ar gyfer y rhestr fer, wedyn dod i'r casgliad mai adeilad yr hen Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg oedd yr opsiwn gorau o'r ddau ar y rhestr fer. Roedd yr adeilad yn cael ei farchnata'n sylweddol gan asiantau am bris o amgylch £8.34 miliwn (gan gynnwys TAW). Roedd yn hysbys bod diddordeb yn yr adeilad – i'w brynu a'i rentu. Ystyriodd Llywodraeth Cymru brynu'r safle i gynnwys y llog rhydd-ddaliad er mwyn cynnig gwell gwerth am arian na phrydlesu'r safle⁸.
- 1.13 Yn dilyn prisiad annibynnol, £6.54 miliwn (gan gynnwys TAW) oedd gwerth yr adeilad ar y farchnad. Felly, ystyriodd swyddogion fod y pris prynu o £6.3 miliwn a drafodwyd gan Lywodraeth Cymru yn hydref 2013, yn fargen dda. Dywedodd y perchnogion wrth Lywodraeth Cymru eu bod yn barod i orffen y gwerthiant pe gellid cyfnewid contractau o fewn mis.
- 1.14 Edrychwyd ac adroddwyd am gyflwr yr adeilad⁹ ar y pryd gan y priswyr annibynnol, fel a ganlyn:
- 'roedd yn ymddangos bod yr adeilad mewn cyflwr rhesymol yn gyffredinol yn gymesur â'i oedran a'i ddefnydd. Ni nodwyd unrhyw ddiffygion arwyddocaol neu eitemau atgyweirio brys fyddai'n debygol o arwain at wariant sylweddol yn y dyfodol agos neu y tu allan i sgôp y broses gynnal a chadw flynyddol arferol'.
- 1.15 Ym mis Rhagfyr 2013, cymeradwyodd y Gweinidog dros Addysg, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth gynigion a gyflwynwyd gan swyddogion i brynu'r safle gan Lywodraeth Cymru am £6.3miliwn¹⁰.

8 Eglurodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym bod llog prydles yn cael ei ystyried yn 'wastraff asedau', ac y byddai eu gwerth yn lleihau dros amser.

9 Ar gyfer cyflawnrwydd, gellir nodi bod tyrbîn gwynt mawr hefyd yn bresennol o fewn adeilad Gwynllŵg a oedd, ar adeg ei brynu gan Lywodraeth Cymru, yn amodol ar brydles gyfredol i gyflenwr ynni.

10 Ynghyd â'r ffioedd proffesiynol cysylltiedig o hyd at £30,000.

- 1.16 Roedd y cyflwyniad i'r Gweinidog yn datgan y byddai Llywodraeth Cymru, yn unol â Phenawdau'r Telerau, yn buddsoddi £1.8 miliwn (gan gynnwys TAW) yn y gwaith o wella'r adeilad, gyda £800,000 o fuddsoddiad cyfatebol gan Pinewood¹¹. Byddai'r gwaith ffisegol y cytunwyd arno yn cael ei wneud gan Lywodraeth Cymru, neu fel arall gan Pinewood dan oruchwyliaeth Llywodraeth Cymru. Ar ôl cwblhau'r gwaith i safon foddhaol, byddai'r brydles alwedigaethol yn cael ei rhoi i Pinewood.
- 1.17 Cynghorodd swyddogion Llywodraeth Cymru y Gweinidog, er nad oedd y Cytundeb Cydweithredol â Pinewood wedi'i lofnodi eto, y dylai'r broses o brynu'r Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg fynd yn ei blaen beth bynnag.
- 1.18 Cyflwynodd hynny risg, pe na bai prosiect Pinewood yn symud yn ei flaen, nid oedd gan Lywodraeth Cymru y sgiliau na'r arbenigedd yn fewnol i ddatblygu a rheoli cyfleuster stiwdio rhyngwladol. Fodd bynnag, nododd swyddogion y gellid lliniaru'r risgiau hyn pe bai angen drwy amrywiaeth o gamau gweithredu. Roeddent yn cynnwys contractio'r broses o reoli'r cyfleuster drwy broses gaffael ar y farchnad agored.
- 1.19 Cwblhawyd y broses o brynu safle Gwynllŵg gan Lywodraeth Cymru ar 7 Chwefror 2014. Nid oedd union raddau'r gwaith atgyweirio a'r gwelliannau angenrheidiol ar gyfer yr adeilad wedi'u cytuno na'u cwblhau rhwng Llywodraeth Cymru a Pinewood ar y dyddiad prynu.
- 1.20 Yn fuan cyn i Pinewood symud i'r adeilad, gwelwyd bod dŵr yn gollwng, yn bennaf yng nghyffiniau'r cafnau dŵr glaw. Gallai'r atgyweiriadau angenrheidiol i'r to fod wedi eu cyfyngu i'r ardaloedd hyn. Fodd bynnag, er mwyn lleihau risgiau gweithredol a risg i enw da, dewisodd swyddogion Llywodraeth Cymru weithredu cynllun mwy sylweddol yn costio £979,000. Darparodd hyn orchudd ar gyfer y to cyfan gyda'r mantais o ymestyn oes y to¹². Ym marn swyddogion Llywodraeth Cymru, byddai hyn yn helpu gyda phroses reoli barhaus yr adeilad a fyddai hefyd yn ychwanegu gwerth pe byddai'n ceisio cael gwared ar yr adeilad yn y dyfodol.

11 Gweler paragraffau 3.10 a 3.11

12 Darparwyd gwarant 20 mlynedd gan y gwneuthurwr.

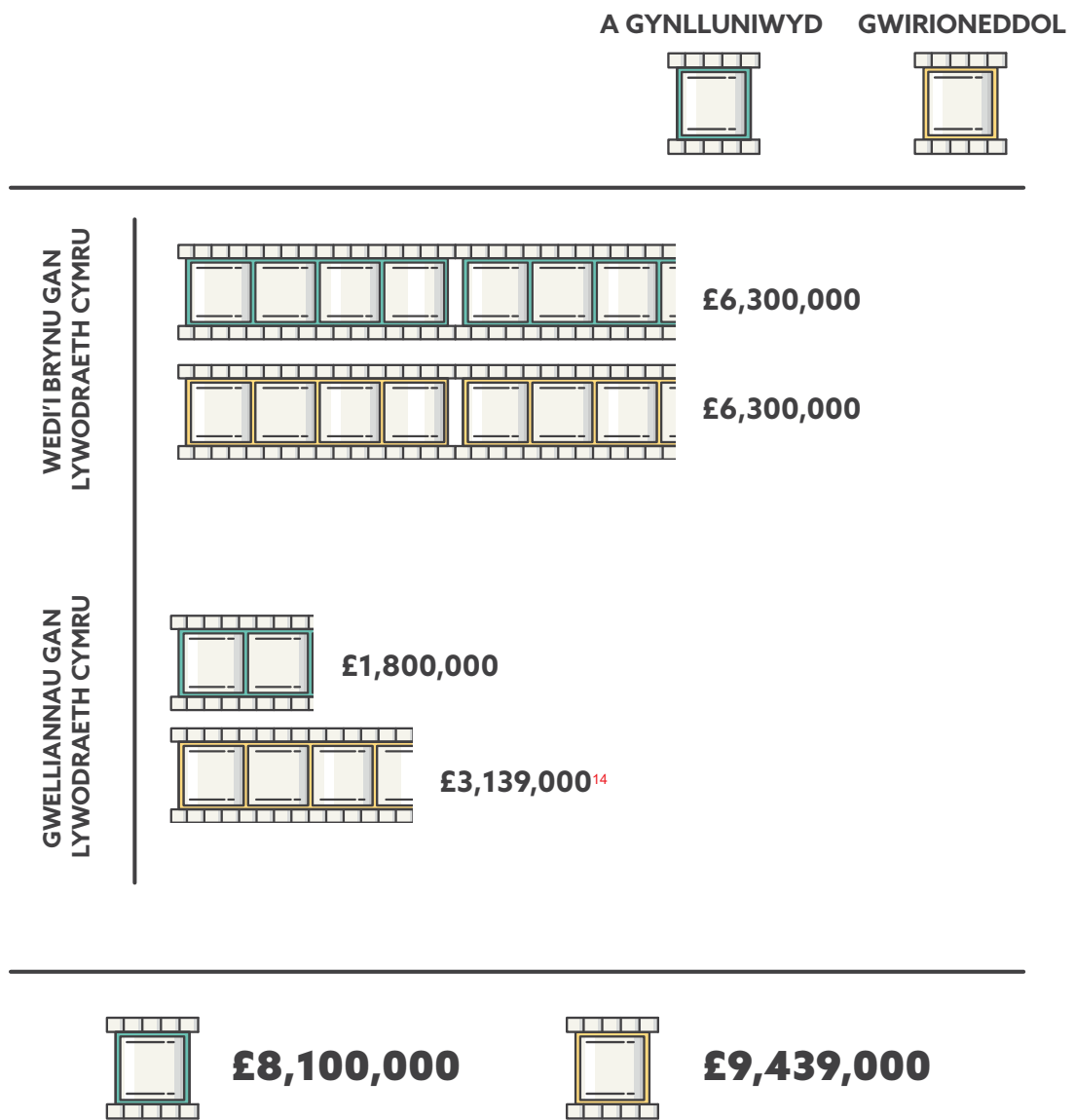
Diagram 2: Yr Adeilad Rhestredig Gradd II gerllaw Pinewood Studio Wales

Ffynhonnell: Ymweliad safle Swyddfa Archwilio Cymru ym mis Ebrill 2018

- 1.21 Fel rhan o'r broses o brynu'r safle, prynodd Llywodraeth Cymru hefyd ffermdy rhestredig Gradd II adfeiliedig ger y prif adeilad. Wrth brynu'r ffermdy, daeth Llywodraeth Cymru o dan rwymedigaeth statudol i adnewyddu'r adeilad am gost amcangyfrifedig o £360,000 (gan gynnwys TAW). Rhagwelodd swyddogion Llywodraeth Cymru, ar ôl ei adnewyddu, y gallai'r ffermdy fod yn ased gwerthfawr y gellid ei brydlesu neu ei werthu, naill ai gyda'r prif adeilad neu ar wahân.
- 1.22 Yn ystod y trafodaethau ar y brydles, trafododd swyddogion Llywodraeth Cymru a Pinewood a ddylid adnewyddu'r ffermdy a'i gynnwys gyda'r stiwdio at ddibenion eraill. Penderfynwyd yn y pen draw y byddai Pinewood yn prydlesu'r adeilad diwydiannol yn unig. Heb unrhyw ddefnydd penodol ar gyfer y ffermdy, penderfynodd Llywodraeth Cymru beidio â buddsoddi yn y gwaith adnewyddu am y tro. Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym y gallai fod yn rhan o brosiect yn y dyfodol, neu i gael gwared arno ar wahân.

Diagram 3: Y costau a wynebwyd gan Lywodraeth Cymru yng nghyswllt prynu ac adnewyddu'r hen Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg¹³

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru.

13 Mae'r holl ffigurau'n cynnwys TAW lle bo'n berthnasol. Etholodd Llywodraeth Cymru i drethu'r adeilad er mwyn adennill costau TAW.

14 Yn cynnwys £1,800,000 o welliannau arfaethedig. £979,000 ar gyfer atgyweirio'r to a £360,000 i adnewyddu gofod swyddfa.

Rhoddodd Llywodraeth Cymru safle Gwynllŵg i Pinewood Studio (Wales) Ltd ar brydles, a chytunodd i gyfrannu'r rhan fwyaf o'r arian angenrheidiol i'w adnewyddu

- 1.23 Llofnododd Gweinidogion Llywodraeth Cymru y Cytundeb Cydweithredol â Pinewood Shepperton Plc ar 17 Chwefror 2014, ychydig ddyddiau ar ôl cwblhau'r broses o brynu safle Gwynllŵg. Fe wnaeth y cytundeb hwyluso'r broses o brydlesu'r safle i is-gwmni newydd Pinewood; Pinewood Studio (Wales) Ltd.
- 1.24 Ni lofnodwyd y brydles rhwng Gweinidogion Llywodraeth Cymru a Pinewood Studio (Wales) Ltd tan 20 Hydref 2016, er bod Cytundeb Prydlesu wedi'i lofnodi ar 16 Gorffennaf 2014. Roedd y safle ym meddiant Pinewood a dechreuodd y gwaith cynhyrchu o ddechrau 2015.
- 1.25 Roedd y telerau a gytunwyd ar gyfer prydles atgyweirio lawn 15 mlynedd, ar delerau gosod safonol y farchnad o fis Ionawr 2015, gyda'r ddwy flynedd gyntaf yn ddi-rent. O dan delerau'r brydles, roedd gan Pinewood Studio (Wales) Ltd opsiwn i dorri'r brydles yn ystod y pumed a'r wythfed blwyddyn, ar ôl ad-dalu cymhellion tenant priodol. Cytunwyd i'r rhent cychwynnol o £546,876 y flwyddyn i ddechrau o 12 Ionawr 2017.
- 1.26 Dros dymor pum mlynedd cyntaf y cytundeb prydles (i Ionawr 2020), roedd Llywodraeth Cymru yn disgwyl cynhyrchu incwm rhent o £1.6 miliwn¹⁵ wrth Pinewood ar gyfer y stiwdio.

Noddwyd Pinewood Studio (Wales) Ltd gan Lywodraeth Cymru i farchnata a hyrwyddo'r stiwdio ffilm a theledu newydd ar gost flynyddol o £525,600 (gan gynnwys TAW) dros gyfnod o bum mlynedd

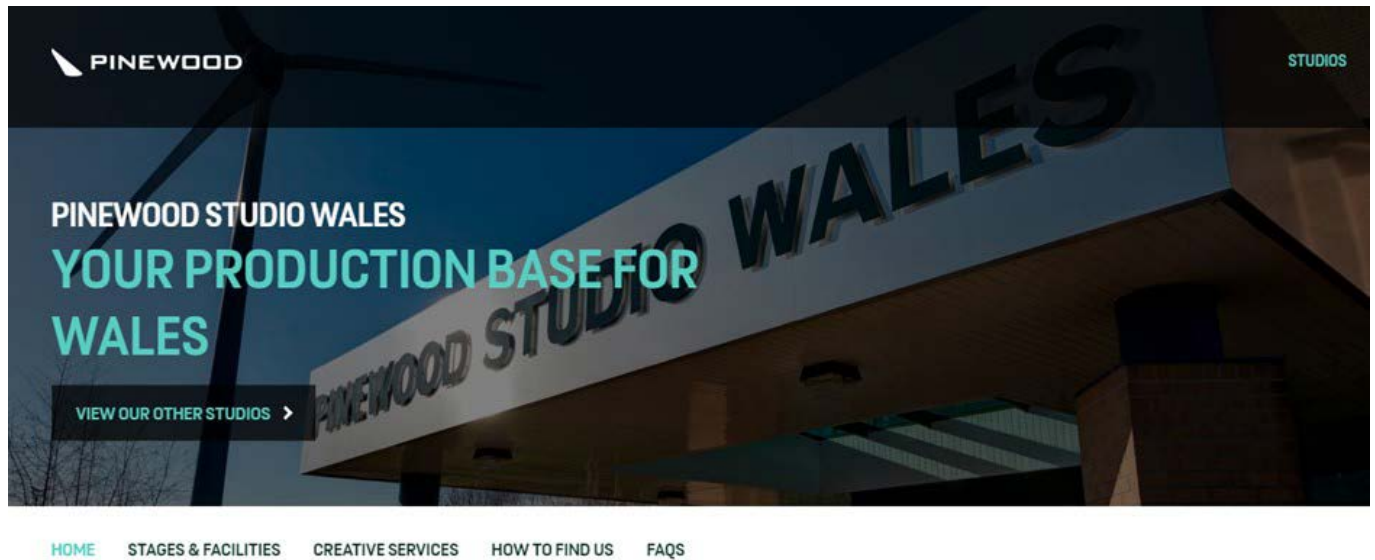
- 1.27 Fel rhan o'r Cytundeb Cydweithredol a lofnodwyd ar 17 Chwefror 2014, ymrwymodd Llywodraeth Cymru hefyd i 'gytundeb nawdd' â Pinewood Studio (Wales) Ltd ar gost flynyddol o £438,000 am y pum mlynedd o 1 Mawrth 2014 i 31 Mawrth 2019.
- 1.28 Yn fuan ar ôl i'r Cytundeb Cydweithredol gael ei lofnodi, cydnabu swyddogion Llywodraeth Cymru fod TAW wedi'i hepgor o'r cytundeb nawdd gwreiddiol. Felly, gofynnwyd am gymeradwyaeth y Gweinidog i gynyddu'r nawdd blynyddol o £87,600 i £525,600. Felly byddai'r cyfanswm sy'n daladwy i Pinewood yn ystod y cytundeb nawdd pum mlynedd yn £2.63 miliwn.

¹⁵ Incwm rhent tair blynedd, yn dilyn cyfnod di-rent cychwynnol o ddwy flynedd.

- 1.29 Nododd y cytundeb nawdd y byddai'r stiwdio yn cael ei henwi'n 'Pinewood Studio Wales' ac y byddai'n cael ei hyrwyddo a'i marchnata'n rhyngwladol fel stiwdio ffilm a theledu, ochr yn ochr â chyfleusterau rhyngwladol eraill Grŵp Pinewood¹⁶. Disgwyliwyd i hyn adeiladu ar enw da Cymru fel lleoliad gwych i ffilmio a'i gysylltu â gwasanaethau Comisiwn Sgrîn Cymru.
- 1.30 Y stiwdio yng Ngwynllŵg fyddai'r stiwdio Pinewood gyntaf yn y DU y tu allan i dde-ddwyrain Lloegr. Mae **Diagram 4** yn dangos sut mae'r stiwdio yn cael ei hyrwyddo ar hyn o bryd drwy wefan benodol a sefydlwyd gan Pinewood.

¹⁶ Ar draws timau gwerthiant Pinewood yn Llundain, Efrog Newydd a Los Angeles ac mewn gwyliau ffilm.

Diagram 4: Hafan Pinewood Studio Wales

Ffynhonnell: Gwefan Pinewood Studio Wales, mis Mai 2018.

- 1.31 O dan y cytundeb hwn, cytunodd Pinewood i beidio â chynnig cyfleusterau stiwdio wedi'u brandio (heblaw unrhyw rai gyda'u partneriaid neu gysylltiadau presennol) yn yr Alban, Gogledd Iwerddon, Glannau Merswy neu Avon a Gwlad yr Haf, heb gymeradwyaeth Llywodraeth Cymru. Cytunodd Llywodraeth Cymru hefyd ar gytundeb cyfyngu pum mlynedd i beidio ag adeiladu stiwdio arall yng Nghymru heb gymeradwyaeth Pinewood. Rhoddodd y cytundeb hwn rai cyfyngiadau ar yr hyn y byddai Gweinidogion yn gallu ei wneud yn y dyfodol o ran stiwdios eraill.
- 1.32 Roedd swyddogion Llywodraeth Cymru yn ymwybodol ei fod yn hollbwysig y gallent gyfiawnhau'r ffi blynyddol o gofio ei fod yn sylweddol uwch na gwerth y trefniadau nawdd eraill yr oeddent wedi ymrwymo iddynt. Roeddent hefyd yn ymwybodol na ddylai'r ffi fod yn gyfystyr â Chymorth Gwladwriaethol anghyfreithlon i Pinewood. Roedd swyddogion Llywodraeth Cymru yn fodlon bod y ffi yn werth da am arian ac ar delerau'r farchnad. Daethpwyd i'r casgliad y byddai'r trefniadau hyn yn lliniaru'r risg o unrhyw her gyfreithiol.

Sefydlodd Llywodraeth Cymru gyllideb o £30 miliwn i fuddsoddi mewn cynyrchiadau ffilm a theledu, a phenodwyd Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd i nodi prosiectau addas i fuddsoddi ynddynt

- 1.33 Fel rhan o'r Cytundeb Cydweithredol, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i greu cyllideb ffilm a theledu gwerth £30 miliwn. Byddai'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau hon yn cael ei rheoli gan Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd ar ran Llywodraeth Cymru. Byddai'n gweithredu fel cynllun peilot, am bum mlynedd i ddechrau, ac yn amodol ar adolygiad interim ar ôl 18 mis.
- 1.34 Byddai'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau yn cael ei defnyddio i ariannu'r broses o ddatblygu, cynhyrchu a dosbarthu prosiectau adloniant a ffilmwyd neu unrhyw brosiectau cyfryngau eraill a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru gan Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd. Roedd Llywodraeth Cymru yn disgwyl elwa o'i gydweithrediad â Pinewood oherwydd ei arbenigedd, ei wybodaeth a'i rwydweithiau o fewn y sector, yn ogystal â'i brofiad o gydweithio â threfniant tebyg yn Ynys Manaw.
- 1.35 Bwriad Llywodraeth Cymru oedd adennill ei fuddsoddiadau drwy ad-dalu benthygiadau ac ad-daliadau ar ecwiti, ac ail-fuddsoddi'r ffrydiau incwm hynny mewn prosiectau cynhyrchu pellach. Roedd gan hyn y potensial i greu cronfa hunan-adnewyddu neu 'fytholwyrdd'. Rhagwelodd swyddogion y byddai'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau yn buddsoddi rhwng £12 miliwn a £15 miliwn y flwyddyn¹⁷.
- 1.36 Ni dderbyniodd Film Advisors (Wales) Ltd nawdd gan Lywodraeth Cymru i ymgymryd â'r rôl reoli hon. Fodd bynnag, o dan y Cytundeb Cydweithredol, byddai'n gallu cynhyrchu refeniw o'r busnesau sy'n gwneud cynyrchiadau a ariennir gan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau, gan gynnwys:
- Gallai Pinewood drafod ffioedd cynhyrchu/trefnu gyda'r cwmni cynhyrchu, y dylid eu cynnwys yn y gyllideb gynhyrchu a'u talu gan y cwmni cynhyrchu.
  - Gallai Pinewood dderbyn ffioedd dosbarthu a/neu gostau pan fydd hawliau dosbarthu'r DU yn cael eu prynu a'u cynnwys yn y broses gymeradwyo. Byddai'r ffioedd a'r costau hyn yn cael eu derbyn gan Pinewood o'r derbyniadau a gasglwyd o'r hawliau dosbarthu, heb ofyn am gymorth Llywodraeth Cymru.
  - Gallai Pinewood hefyd, yn ôl ei ddisgresiwn, fuddsoddi ei gronfeydd ei hun yn y cynyrchiadau hyn.

¹⁷ Byddai buddsoddiadau'n cael eu gwneud rhwng 1 Ebrill 2014 a 31 Mawrth 2019. Byddai angen cwblhau pob gweithgaredd cynhyrchu ac ôl-gynhyrchu erbyn 31 Mawrth 2020.

- 1.37 Lansiwyd y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau a Pinewood Studio Wales yn swyddogol mewn digwyddiad yng Nghaerdydd ar 17 Chwefror 2014.
- 1.38 Mae **Diagram 5**, a gymerwyd o wefan Pinewood Studio Wales ym mis Gorffennaf 2017, yn crynhoi hyrwyddiad gan Pinewood o ran Cyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau Llywodraeth Cymru.

Diagram 5: hyrwyddiad gan Pinewood o ran Cyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau Llywodraeth Cymru

Ystyriaethau allweddol Cyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau Llywodraeth Cymru:

- Rhaid i gynyrchiadau saethu 50% o'r lluniau yng Nghymru;
- Gall Pinewood Pictures a Sgrîn Cymru ddarparu gwybodaeth am saethu yng Nghymru. Am drosolwg, ewch i www.screenwales.com
- At hynny, mae cyfleuster stiwdio Pinewood yng Nghaerdydd ar gael ar gyfer cynyrchiadau ffilm a theledu:
  - gan gynnwys 2 lwyfan 20,000 troedfedd sgwâr yr un gyda sain arbennig a 30,000 troedfedd sgwâr ychwanegol o ran llawr saethu;
  - 70,000 troedfedd sgwâr o ofod cynhyrchu defnydd cymysg, gan gynnwys llety i gynyrchiadau a swyddfeydd a chyfleusterau modern a hyblyg;
  - Yn agos i ganol Caerdydd ac amrywiaeth o **leoliadau godidog**;
  - Am fwy o wybodaeth, ewch i www.pinewoodstudiowales.com

Mae rhai o'r cyn brosiectau yn cynnwys: Take Down, Don't Knock Twice a Their Finest Hour and a Half.

Ffynhonnell: Gwefan Pinewood Studio Wales, mis Gorffennaf 2017.

- 1.39 Ceir saith math o fuddsoddiad y gall Llywodraeth Cymru eu gwneud gyda chynyrchiadau drwy'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau. Gall prosiectau ddefnyddio un math o gyllid yn unig, neu gyfuniad ohonynt. Weithiau, gall Llywodraeth Cymru ddewis rhoi cyllid grant ochr yn ochr â'r cyllid buddsoddi masnachol. Fodd bynnag, mae gan bob math o fuddsoddiad amserlenni a risgiau gwahanol, fel y dangosir yn **Diagram 6**. Mae **Atodiad 4** yn cynnwys mwy o fanylion am bob math o fuddsoddiad.

Diagram 6: y saith math o fuddsoddiad y gall Llywodraeth Cymru eu gwneud gyda chynyrchiadau drwy'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau

MATH O FUDDSODDIAD	DISGRIFIAD	AMSERLEN
Credyd Treth	Blaendaliadau arian parod yn erbyn y credydau treth y mae'r cynhyrchiad yn gymwys iddynt	Gan amlaf o fewn 12 mis i'r gwaith gael ei gwblhau
Cyn-Werthu	Blaendaliadau arian parod yn erbyn y gwerthiant a wnaed eisoes i ddosbarthwyr	O fewn chwe mis i'r toriad terfynol gael ei gymeradwyo
Bwlch	Ymrwymiad yn erbyn tiriogaethau gwerthiant na werthwyd yn seiliedig ar amcangyfrifon gwerthu	Pan fydd gwerthiant yn dechrau, yn dilyn dangosiadau gwerthu ar ôl i'r toriad terfynol gael ei gymeradwyo
Mesanîn	Cyllid yn seiliedig ar y ffilm yn derbyn gwerthiant uwch na'r amcangyfrif	Yn agos at neu'n dilyn rhyddhau'r cynhyrchiad
Ecwiti	Ad-dalu buddsoddiadau terfynol, sy'n gofyn i'r cynhyrchiad werthu'n dda i ddosbarthwyr	Ar ôl i'r holl gyllid arall gael ei ad-dalu'n llawn
Cyllid Busnes Ad-daladwy	Cymorth ariannol dewisol ar sail ad-daladwy neu na ellir ei ad-dalu	Cynghori Pinewood ynglŷn â pha bryd y gellir adennill cyllid os yw'n ad-daladwy
Cyllid Datblygu	Cyllid ar gyfer cam datblygu prosiect, a ad-delir os bydd y prosiect yn symud i'r cam cynhyrchu	Ad-dalu ar ddiwrnod cyntaf y prif saethu

 UCHEL

 CANOLIG

 ISEL

Ffynhonnell: casglwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru o wybodaeth Llywodraeth Cymru.

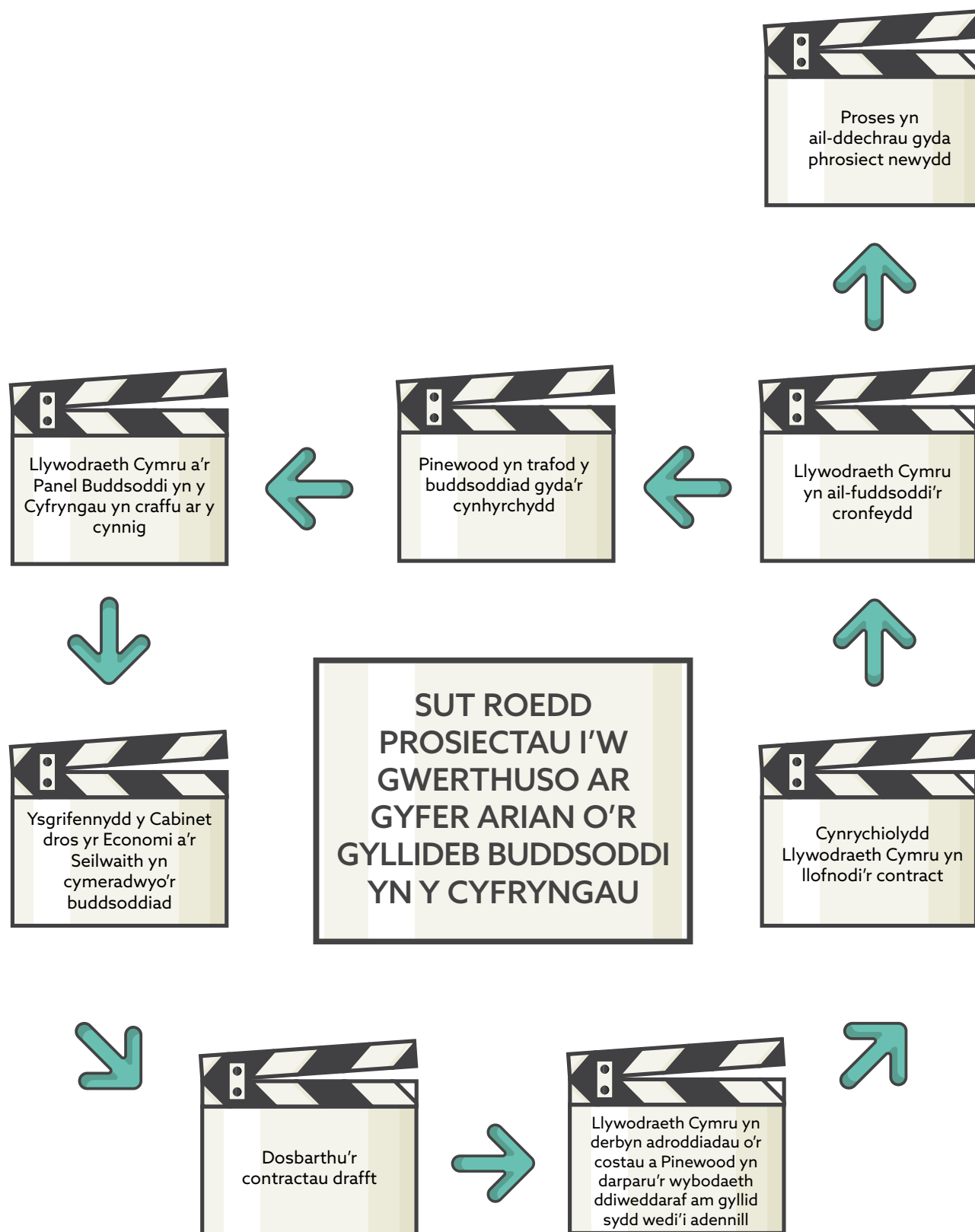
Rhan 2 – Gweithredu'r Cytundeb Cydweithredol tan fis Hydref 2017

Sefydlodd Llywodraeth Cymru Banel Buddsoddi yn y Cyfryngau i benderfynu pa brosiectau a gyflwynwyd gan Pinewood ddylid eu cefnogi gan y gyllideb fuddsoddi

- 2.1 Roedd Llywodraeth Cymru yn rhagweld y byddai ei Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau gan amlaf yn buddsoddi'n unswydd mewn prosiectau sy'n costio dros £1 miliwn i'w cynhyrchu. Cymeradwyodd y Gweinidog dros yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth sefydlu Panel Buddsoddi yn y Cyfryngau dan arweiniad y sector preifat a fyddai'n darparu'r arbenigedd angenrheidiol i graffu a chymeradwyo'r prosiectau hyn. Byddai'r Panel Buddsoddi yn y Cyfryngau yn cael ei sefydlu fel grŵp gorchwyl a gorffen am gyfnod cychwynnol o 18 mis, a'i gadeirio gan arbenigwr o fewn y diwydiant¹⁸.
- 2.2 Sefydlwyd y Panel Buddsoddi yn y Cyfryngau ym mis Ebrill 2014 fel panel o arbenigwyr o fewn y sector a benodwyd drwy broses gyhoeddus.
- 2.3 Byddai swyddogion Llywodraeth Cymru hefyd yn cynnal adolygiadau diwydrwydd dyladwy annibynnol o'r holl brosiectau arfaethedig, ac yn gyfrifol am gynnal adolygiadau cydymffurfio i sicrhau bod telerau ac amodau ariannol yn cael eu bodloni. Yn benodol:
  - o leiaf 50% o'r cynhyrchiad i'w saethu yng Nghymru;
  - 35 i 40% o gyllideb 'dan y llinell' y cynhyrchiad i'w wario ar wariant cynyrchiadau Cymreig; a
  - byddai Llywodraeth Cymru yn rhannu'r manteision masnachol o gynyrchiadau ffilm a theledu.
- 2.4 Mae **Diagram 7** yn crynhoi sut roedd y prosiectau yn cael eu gwerthuso am gyllid o'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

¹⁸ Gyda threfniadau priodol yn cael eu rhoi ar waith i reoli unrhyw wrthdaro buddiannau gwirioneddol neu ganfyddedig.

Diagram 7: sut roedd y prosiectau yn cael eu gwerthuso am gyllid o'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

Ffynhonnell: casglwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru o wybodaeth a gedwir gan Lywodraeth Cymru.

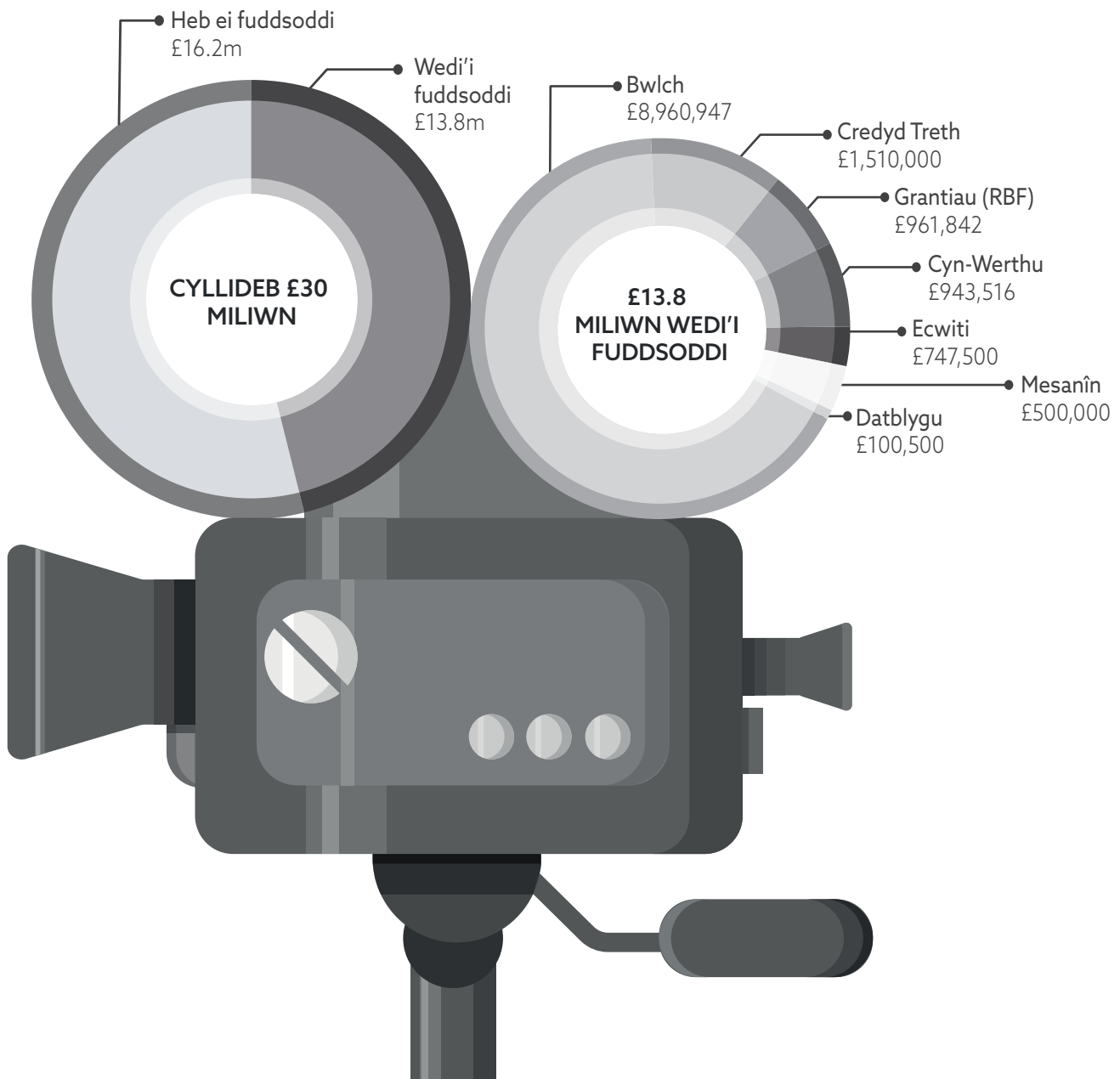
Nid oedd perfformiad y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau yn bodloni disgwyliadau'r panel

- 2.5 Erbyn tymor yr haf 2016, roedd aelodau'r Panel Buddsoddi yn y Cyfryngau a Phanel Sector y Diwydiannau Creadigol yn anffodlon ynglŷn â pherfformiad y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau. Yn unol â hynny, cynghorodd Cadeirydd Panel y Sector Diwydiannau Creadigol swyddogion Llywodraeth Cymru y dylid agor y gyllideb a'i gwneud yn anghyfyngedig i Pinewood.
- 2.6 Ysgrifennodd swyddogion Llywodraeth Cymru at Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith ym mis Awst 2016, yn nodi eu pryderon canlynol ynglŷn â pherfformiad y gyllideb:
- mwy o fuddsoddiadau risg uwch yn cael eu cyflwyno gan Pinewood oherwydd gallai cynrychiadau gael cyllid risg llai o ffynonellau eraill heb y gofyniad eu bod yn cael eu ffilmio yng Nghymru;
  - roedd model gweithredu Pinewood yn golygu ei fod yn gyndyn i fuddsoddi ei arian ei hun yn y prosiectau o risg uwch ochr yn ochr â Llywodraeth Cymru; ac
  - efallai bod gwrthdaro o ran cysylltiad Pinewood â'r gyllideb gan fod diddordeb ganddynt mewn darparu ei wasanaethau ei hun i'r diwydiant o Lundain (nid yw hyn wedi'i atal o dan y Cytundeb Cydweithredol). Roedd swyddogion Llywodraeth Cymru yn teimlo bod gan Pinewood fantais gystadleuol annheg wrth ddiogelu gwaith ôl-gynhyrchu yng Nghymru. Felly, roeddent o'r farn y byddai hyn yn gallu lleihau'r manteision economaidd i Gymru.
- 2.7 Ar 2 Tachwedd 2016, ysgrifennodd swyddogion Llywodraeth Cymru at Pinewood i nodi'r materion ynglŷn â Chyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau a'r Cytundeb Cydweithredol. Roedd dau fater o bryder arbennig iddynt:
- **Cydymffurfiaeth** – roedd yn ymddangos bod diffyg tryloywder ynglŷn â graddau rôl ehangach Grŵp Pinewood mewn cynrychiadau. Gwaethygodd y diffyg tryloywder ymddangosiadol yma'r pryderon ynglŷn â'r fantais ariannol y gallai Pinewood ei chael dros gwmnïau eraill drwy ei fynediad ecsgliwsif i'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.¹⁹
  - **Perfformiad y Contract** – roedd y cynllun busnes gwreiddiol wedi amcangyfrif cyfanswm gwariant o £90 miliwn yng Nghymru, a oedd yn cynrychioli cymhareb trosoledd o 1:3 o ran cyllid cyhoeddus ochr yn ochr â chyllid preifat. Yn ôl swyddogion Llywodraeth Cymru, ar y pryd y gymhareb go iawn oedd 1:1, gan leihau'n sylweddol potensial y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau i ariannu ei hun.

¹⁹ Ni ragwelwyd y risg y gallai'r canfyddiad hwn fodoli adeg briffio'r Gweinidog yn 2014 lle argymhellwyd cymeradwyo'r Cytundeb Cydweithredol, neu fe gafodd ei hystyried yn ddibwys gan swyddogion pan gafodd y cyflwyniad ei roi i'r Gweinidog a argymhellodd fod y Cytundeb Cydweithredol yn cael ei gymeradwyo ym mis Chwefror 2014, oherwydd nid yw'r papur cyflwyno yn dweud dim am y pwynt hwn.

- 2.8 Fe wnaethom holi swyddogion Pinewood ynghylch y pryderon hyn. Dywedodd Pinewood wrthym nad oedd yn gweld pam roedd Llywodraeth Cymru yn pryderu am amharodrwydd ymddangosiadol Pinewood i fuddsoddi mewn prosiectau ochr yn ochr â Llywodraeth Cymru, a nododd ei fod wedi gwneud hynny ar gyfer naw prosiect. Nododd Pinewood nad oedd wedi adennill urnhyw fuddsoddiad mewn dau o'r prosiectau hyn eto. Drwy fuddsoddi mewn prosiectau fel 'Show Dogs', roedd Pinewood wedi galluogi'r prosiectau hyn i gwblhau'r agweddau ariannol wrth ffilmio yng Nghymru. O ran 'The Collection', mae Pinewood yn credu na fyddai'r arian a gynigiwyd gan Lywodraeth Cymru yn unig wedi bod yn ddigon i adleoli'r ffilmio y tu allan i Swydd Efrog. Mae Pinewood yn credu bod ei fuddsoddiad ef ei hun yn y prosiect hwnnw wedi sicrhau digon o arian i symud y cynhyrchiad i Gymru.
- 2.9 Mae swyddogion Pinewood hefyd wedi ein sicrhau ni ei fod wedi mynd i'r afael â phryder Llywodraeth Cymru ynghylch cydymffurfiaeth drwy ei sicrhau bod croeso i'r cynyrchiadau ddewis derbyn cynnig ar ôl buddsoddi Pinewood i ddarparu gwasanaethau cynhyrchu, neu wneud eu trefniadau eu hunain i ddefnyddio cwmni arall yn lle. Fel enghreifftiau o hyn, cyfeiriodd Pinewood at gynhyrchwyr 'Journey's End', a oedd wedi dewis defnyddio tŷ ôl-gynhyrchu ar wahân i Pinewood, a doedd hwnnw ddim yng Nghymru. Yn yr un modd, roedd cynhyrchwyr 'The Collection' wedi dewis defnyddio stiwdio arall ar wahân i Pinewood ar gyfer ffilmio ar y llwyfan ac y tu ôl i'r llwyfan.
- 2.10 O ran pryder Llywodraeth Cymru ynghylch cyflawni contractau, mae swyddogion Pinewood wedi dweud wrthym fod eu cofnodion yn adlewyrchu cymhareb cyllid i wariant o tua 1:6 ar yr adenillion afraethedig.
- 2.11 Rydym wedi penderfynu bod Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd wedi cynhyrchu cyfanswm o £1,180,421 mewn ffioedd cynhyrchu / trefnu o gynyrchiadau sydd wedi'u hariannu gan Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau. Fel y nodir uchod, mae unrhyw incwm ychwanegol sydd wedi'i gynhyrchu gan y cwmni drwy ddarparu gwasanaethau ôl-gynhyrchu wedi deillio o gystadleuaeth agored, yn hytrach na darparu cymorth a ariannir gan y trethdalwyr. Felly, nid ydym wedi cynnwys y ffrwd refeniw hon yng nghwmpas ein gwaith archwilio. Rydym yn nodi bod cyfrifon cyhoeddedig Pinewood Film Advisors (Wales) Ltd yn datgelu colled cadw o £320,000 ar weithgareddau'r cwmni ar ddiwedd y flwyddyn yn gorffen ar 31 Mawrth 2017.
- 2.12 Mae'r ffigurau diweddaraf a roddwyd i ni gan Lywodraeth Cymru yn dangos bod £13.8 miliwn o'r gyllideb o £30 miliwn wedi'i fuddsoddi ar draws 14 o brosiectau. Mae **Diagram 8** yn dadansoddi'r £13.8 miliwn dros y saith math o gyfrwng buddsoddi sydd ar gael i'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

Diagram 8: buddsoddiadau a wnaed o'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau²⁰

Ffynhonnell: gwybodaeth Llywodraeth Cymru.

²⁰ Mae'r diagram hwn yn cynnwys yr holl brosiectau a ariennir gan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau (hyd at Fai 2018), gan gynnwys y rheini a gafodd eu canfod gan Pinewood ac yna gan Llywodraeth Cymru. Gweler Atodiad 5 am ragor o fanylion.

2.13 Mae ffigurau Llywodraeth Cymru yn dangos bod cyfanswm o £4.3 miliwn wedi'i adennill hyd yn hyn, o bump o'r 14 prosiect a gefnogwyd:

- mae un prosiect wedi adennill mwy na'i fuddsoddiad gwreiddiol;
- mae pedwar prosiect wedi adennill rhywfaint o'i fuddsoddiad gwreiddiol; a
- mae naw prosiect heb adennill unrhyw beth o'u buddsoddiad gwreiddiol eto.

Mae'r prosiectau hyn yn ystod camau datblygu gwahanol. Nid yw rhai o'r prosiectau wedi elwa hyd yma o'u rhyddhau mewn sinemâu rhyngwladol neu ar y teledu, a bydd arian yn parhau i gael ei adennill drwy werthiant ychwanegol.

2.14 Mae **Diagram 5** yn rhoi manylion pellach am y cynyrchiadau a gefnogwyd a'r hyn sydd wedi'i adennill.

Nid oedd Pinewood Studios Wales Ltd yn gallu gweithredu'r stiwdio fel busnes hyfyw heb gymorth Pinewood Group Limited

2.15 Rhwng Tachwedd 2016 a Hydref 2017, cynhaliwyd trafodaethau rhwng Pinewood a Llywodraeth Cymru, gan ganolbwyntio ar:

- newidiadau i rôl Pinewood yn y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau; a
- rheolaeth Pinewood o Pinewood Studio Wales, oedd ddim yn llawn ac yn gwneud colled i Pinewood²¹.

O 25 Mehefin 2017 ymlaen, cytunodd Llywodraeth Cymru y byddai rhwymedigaeth Pinewood i dalu rhent ar gyfer cyfleusterau Gwynllŵg yn cael ei gohirio, yn amodol ar ganlyniad terfynol y trafodaethau²².

2.16 Yn ystod y cyfnod hwn, bu newid ym mherchnogaeth ac arweinyddiaeth Pinewood²³. Mewn trafodaethau rhwng swyddogion Llywodraeth Cymru a swyddogion newydd Pinewood, daeth yn amlwg bod yna awydd ymhlith y ddau i gytuno ar fodel gweithredu newydd ar gyfer y stiwdio.

21 Er erbyn Medi 2016 roedd Pinewood wedi llwyddo i groesawu chwe chynhyrchiad a gofod busnes trwyddedig yn y stiwdio ar gyfer 20 cwmni, nid oedd y lefel o feddiannaeth gan gwmnïau cynhyrchu ffilmiau wedi cyrraedd y lefel a ddisgwyd yn wreiddiol.

22 Fel y nodwyd ym mharagraff 3.8, cafodd yr holl renti na gafodd eu talu eu setlo'n llawn fel rhan o'r broses o ail-drafod y cytundeb.

23 Gwerthwyd Pinewood Shepperton Plc i Venus Grafton Sarl ym mis Hydref 2016.

- 2.17 Yn 2017, penderfynodd tîm rheoli Pinewodd ddod â gweithgareddau i ben mewn perthynas â rheoli cronfeydd, gwasanaethau cynghori ar fuddsoddi mewn cronfeydd trydydd partiön, a buddsoddi yn ei gyllid ei hun mewn cynyrchiadau ffilm a theledu. Gwnaed y penderfyniad hwn oherwydd nid oedd y gweithgareddau hyn yn cynrychioli craidd yr hyn roedd Pinewood yn ei gynnig, nac yn cynrychioli cyfran arwyddocaol o'u trosiant.
- 2.18 Gan fod y Cytundeb Cydweithredol wedi'i gysylltu'n gytundebol â phrydles y stiwdio, fe wnaeth y broses o ddod â'r Cytundeb Cydweithredol i ben ganiatáu i Pinewood ddod â'r brydles i ben yn gynnar.
- 2.19 Fe wnaethom gyfarfod â Chadeirydd a Phrif Weithredwr Dros Dro Pinewood, yn ogystal â Chyfarwyddwr Materion Corfforaethol y cwmni ar 16 Ebrill 2018. Fe ddywedwyd wrthym, yn eu barn nhw, fod agoriad stiwdio ffilm a theledu newydd gan Bad Wolf ym Mharc Trident, Caerdydd ym mis Mai 2017, wedi cael effaith andwyol ar ddeiliadaeth Pinewood Studio Wales, a bod nifer yr ymholiadau a dderbyniwyd wedi disgyn o ganlyniad.
- 2.20 Mae Bad Wolf Studios Ltd wedi cael budd o becyn cyllid £9 miliwn gan Lywodraeth Cymru. Mae'r cyllid wedi'i strwythuro o amgylch benthyciad cychwynnol o £4.5 miliwn i'w dalu'n ôl, ac y mae modd ei droi yn grant cyn gynted ag y bydd cerrig milltir o ran perfformiad yn cael eu cyflawni mewn cyfnod o 10 mlynedd. Bydd y cerrig milltir hyn yn ymwneud â pha mir broffidiol yw'r cwmni a faint o wariant sydd ar gynhyrchu yn economi Cymru o ganlyniad. Bydd y £4.5 miliwn sy'n weddill yn daladwy fel grant yn amodol ar gyflawni targedau gwario ar gynhyrchiant ychwanegol. At hynny, mae Llywodraeth Cymru yn prydlesu cyfleuster Wolf Studios Wales i Bad Wolf Studios Ltd ym Mae Caerdydd, ar delerau masnachol.
- 2.21 Yn wahanol i Pinewood Studio Wales, sydd ag uchafswm uchder bargod o 25 troedfedd²⁴, Wolf Studios Wales yw'r unig gyfleuster yng Nghymru sy'n gallu cynnig lle ag uchafswm uchder bargod o 57 troedfedd. Cyfeiriwyd at uchder y bargod mewn datganiad i'r wasg gan Lywodraeth Cymru ar 15 Mai 2017 a oedd yn hyrwyddo Wolf Studios Wales fel 'yn sicr o ddenu rhaglenni teledu o'r radd flaenaf a ffilmiau sydd â chyllidebau mawr o bob rhan o'r byd'.

24 Mae uchafswm uchder bargod o 25 troedfedd yn cael ei gydnabod gan Lywodraeth Cymru a Pinewood fel ffactor a all gyfyngu ar ba mor addas yw'r stiwdio ar gyfer rhai mathau o gynyrchiadau.

- 2.22 Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym bod y galw am gyfleusterau stiwdio yn amrywio wrth i gynyrchiadau fynd a dod, ond yn eu barn nhw, effeithiwyd ar y galw am safle Gwynllŵg yn sgil newid ffocws ar ôl i berchnogaeth Pinewood newid. Nid ydynt yn credu y cafwyd gostyngiad yn yr ymholiadau ar gyfer Pinewood ers agor Wolf Studios Wales. I'r gwrthwyneb, dywedodd swyddogion gweithredol Pinewood wrthym bod Pinewood yn parhau i ganolbwyntio ar werthu'r lle mewn cyfleusterau stiwdio, a bod Llywodraeth Cymru wedi bod yn awyddus i gadw arbenigedd Pinewood o dan y Cytundeb Gwasanaethau Rheoli newydd (nodir hyn yn **Rhan 3** yr adroddiad hwn). Dywedodd Pinewood wrthym hefyd fod y galw am stiwdios eraill Pinewood yn dal yn gryf yn y DU.
- 2.23 Yn ôl swyddogion Llywodraeth Cymru, mae Sgrîn Cymru wedi cynnal deg ymweliad â'r stiwdio gyda chynyrchiadau mawr yn ystod y deuddeg mis diwethaf. Dim ond dwywaith na chafodd Pinewood ei gynnwys a hynny o ganlyniad i ddewis y cynhyrchydd. Hyd yma, mae Wolf Studios Wales wedi bod yn gartref i gynyrchiadau Bad Wolf yn unig (roedd angen uchafswm uchder bargod uwch ar nifer o'r rhain) lle mae Pinewood wedi'i ddefnyddio ar gyfer cynyrchiadau'r BBC, Channel 4 a chwmnïau ffilm annibynnol.
- 2.24 Pwysleisiodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym fod Sgrîn Cymru yn parhau i hyrwyddo Pinewood Studios Wales, Wolf Studios Wales a stiwdios eraill yng Nghymru yn gyfartal. Ym marn Llywodraeth Cymru, mae lefel uchel o alw am gyfleusterau stiwdio Pinewood yn debygol o barhau i'r hydref. Fodd bynnag, dywedodd swyddogion gweithredol Pinewood wrthym eu bod yn credo bod agor stiwdio sy'n cystadlu â nhw wedi cael effaith ar y galw am le ar safle Gwynllŵg ac nad yw'r hyrwyddo cyfartal gan Sgrîn Cymru ddim yn mynd i'r afael â hyn.

Rhan 3 – Y trefniadau rheoli diwygiedig o fis Tachwedd 2017

Ym mis Hydref 2017, terfynodd Llywodraeth Cymru y Cytundebau Prydlesu a Chydweithredol â Pinewood, a gohiriwyd y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau

- 3.1 Yng ngoleuni'r sefyllfa a ddisgrifir yn Rhan 2 o'r adroddiad hwn, rhoddodd swyddogion Llywodraeth Cymru gyngor ffurfiol i Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a Thrafnidiaeth ar 29 Medi 2017 a gofynnwyd am ei gymeradwyaeth i:
- dod â'r Cytundeb Cydweithredol â Pinewood i ben;
  - dod â chytundeb prydles galwedigaethol presennol y stiwdio i Pinewood i ben ar 31 Hydref 2017; a
  - gohirio'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.
- 3.2 Ar gyngor Panel Sector y Diwydiannau Creadigol a'r Panel Buddsoddi yn y Cyfryngau, daeth y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau o dan reolaeth swyddogion Llywodraeth Cymru ar ôl hynny.
- 3.3 Yn y cyfamser, parhaodd trafodaethau â Pinewood i gyflwyno cytundeb rheoli stiwdio newydd erbyn dyddiad dod â'r brydles i ben ar 31 Hydref 2017.

Ym mis Tachwedd 2017, ymrwymodd Gweinidogion Llywodraeth Cymru i 'gytundeb gwasanaethau rheoli' tair blynedd newydd gyda Pinewood Studios Wales Ltd

- 3.4 Cymerodd swyddogion Llywodraeth Cymru gyngor gan arbenigwyr annibynnol ar ddrafftio model gweithredu newydd ar gyfer Pinewood Studio Wales. Roedd Pinewood wedi ymrwymo i weithredu'n ddidwyll i drafod cytundeb newydd y gellid ei lofnodi erbyn dyddiad dod â'r Cytundeb Cydweithredol a'r brydles i ben.
- 3.5 Rhoddwyd 'Cytundeb Gwasanaethau Rheoli' newydd gerbron Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith gan ei swyddogion ar 30 Hydref 2017. Mae'n cynnwys dwy ran sy'n ategu ei gilydd:
- gwerthiant a marchnata'r stiwdio; a'i
  - broses weithredu a rheoli.

- 3.6 O dan delerau'r cytundeb newydd, byddai Pinewood yn parhau i weithredu'r stiwdio ar ran Llywodraeth Cymru. Gallai Llywodraeth Cymru ddod â'r cytundeb i ben gan roi chwe mis o rybudd ar unrhyw adeg ar ôl blwyddyn gyntaf y cytundeb, a ddechreuodd ar 1 Tachwedd 2017. Byddai Pinewood hefyd yn parhau i hyrwyddo Cymru fel canolfan ragoriaeth ar gyfer dramâu teledu a ffilmiau.
- 3.7 O dan y cytundeb, byddai Llywodraeth Cymru yn ysgwyddo'n llawn costau rhedeg y cyfleuster, ynghyd â thalu ffi rheoli Pinewood. Yn gyfnewid, byddai Llywodraeth Cymru yn cadw'r holl refeniw a dderbyniwyd gan Pinewood ar gyfer hyrwyddo a thrwyddedu'r stiwdio. Byddai'r rhain yn gwrthsefyll costau gweithredol yr adeilad. Byddai Llywodraeth Cymru'n gyfrifol am unrhyw elw a gynhrychir o weithredu'r stiwdio.
- 3.8 Byddai'r holl ymrwymadau ariannol, fel rhent heb ei dalu, yn cael eu talu'n llawn fel rhan o'r cytundebau terfynu.
- 3.9 Mae'r elfennau allweddol sy'n gysylltiedig â dod â'r Cytundeb Cydweithredol i ben a symud ymlaen â Chytundeb Gwasanaethau Rheoli newydd yn unol â'r Cyngor Gweinidogol wedi'u crynhoi yn **Diagram 9**.

Diagram 9: elfennau allweddol sy'n gysylltiedig â dod â'r Cytundeb Cydweithredol i ben a symud ymlaen â Chytundeb Gwasanaethau Rheoli newydd

Byddai Llywodraeth Cymru yn:	Byddai Pinewood yn:
Talu'r costau blynyddol o reoli'r eiddo (gan gynnwys rheoli cyfleusterau, cyfraddau ac yswiriant)	Cael ffi reoli flynyddol gan Lywodraeth Cymru.
Etifeddu gwerth pob un o welliannau'r tenant i gyfleusterau Gwynllŵg.	Cael ad-daliad gan Lywodraeth Cymru am gostau ei wasanaethau cynhyrchu (yn amodol ar uchafswm blynyddol).
Cadw'r holl refeniw a gynhyrchir gan y stiwdio yn y dyfodol.	Cael taliad iawndal gan Lywodraeth Cymru am daliadau rhent a wnaed yn ystod y cyfnod ail negodi.
Cytundebu'n uniongyrchol gyda meddianwyr trwyddedig y swyddfeydd a'r cwmnïau cynhyrchu sy'n llogi'r gofod stiwdio.	

Ffynhonnell: gwybodaeth Llywodraeth Cymru.

3.10 Roedd y Cyngor Gweinidogol a ddarparwyd gan swyddogion Llywodraeth Cymru a oedd yn delio a therfynu'r contractau presennol (Prydles a Chytundeb Cydweithredol) yn datgan bod Pinewood wedi gwario tua £800,000 yn cynnal gwaith ac yn buddsoddi mewn offer. Aeth yn ei flaen i ddweud y byddai'r cytundeb terfynu yn cynnwys naratif yn nodi y byddai budd unrhyw newidiadau a wnaeth Pinewood i'r adeilad (gwelliannau'r tenant) yn aros ac yn dod i feddiant Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, mae Llywodraeth Cymru wedi dweud wrthym nad oes ganddynt restr o'r gwelliannau mae'r tenant wedi'u cwblhau hyd yma, a'u bod bellach wedi cael dod i feddiant Llywodraeth Cymru.

- 3.11 Dywedodd swyddogion gweithredol Pinewood wrthym y cafwyd trafodaethau cyn y contractau gwreiddiol ynglŷn â'u cyfraniad at y stiwdio. Fe wnaethant nodi bod Penawdau'r Telerau (a oedd yn amodol ar y contract) ar yr amod bod Llywodraeth Cymru yn gwneud y gwaith gosod ac y byddai Pinewood yn cyfrannu £800,000²⁵ neu byddai Pinewood yn gwneud y gwaith gosod ac y byddai Llywodraeth Cymru yn cyfrannu £1.8 miliwn (yn cynnwys TAW) tuag at y gost. Aethant ymlaen i ddweud y nad yw'r Cytundeb i Brydlesu yn cyfeirio at yr £800,000 ond ei fod yn rhoi manylion y gwaith y disgwylir i'r tenant ei wneud a bod gofyn i Lywodraeth Cymru gyfrannu £1.8 miliwn.
- 3.12 Cymeradwyodd Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith ddod â'r contractau presennol i ben, a daeth y cytundeb gwasanaethau rheoli newydd i rym ar 1 Tachwedd 2017 am gyfnod o dair blynedd.
- 3.13 Yn unol â thelerau'r Cytundeb Gwasanaethau Rheoli, mae Llywodraeth Cymru yn wynebu cost net flynyddol, a ddangosir yn **Diagram 10**. Mae un o gydrannau'r gost, sef y ffi rheoli sy'n daladwy i Pinewood, wedi cael ei hepgor o'r adroddiad hwn ar gais Pinewood²⁶. Felly, dangosir bod y gost net flynyddol yn £392,000, yn ogystal â'r ffi rheoli flynyddol.

²⁵ Dros gyfnod 15 mlynedd y brydles.

²⁶ Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi derbyn bod dadl Pinewood y byddai rhoi'r wybodaeth hon yn y parth cyhoeddus yn debygol o wneud niwed sylweddol i fuddiannau masnachol Pinewood drwy roi mantais annheg i'w gwsmeriaid, i'w gystadleuwyr ac i'w gyflenwyr wrth negodi prisiau yn y dyfodol..

Diagram 10: Y gost net flynyddol i Lywodraeth Cymru o weithredu'r cytundeb gwasanaethau rheoli²⁷

	£
Costau rhedeg y stiwdio yn flynyddol	890,000
Ad-dalu costau cynhyrchu Pinewood	216,000
Llai: Refeniw stiwdio a ragwelwyd	(714,000)
Costau gweithredu net blynyddol cyn y ffi rheoli	392,000
Manteision: Ffi rheoli yn daladwy i Pinewood	[wedi'i hepgor]
Cost gweithredu net flynyddol	[wedi'i hepgor]

3.14 Cafodd y rhagolygon refeniw blynyddol y stiwdio o £714,000 eu cyflenwi i swyddogion Llywodraeth Cymru gan Pinewood, ac yna eu cynnwys yn y cyflwyniad i Ysgrifennydd y Cabinet. Mae cyfanswm y costau gweithredu net yn **Diagram 10** yn cymryd bod y ffigwr hwn yn realistig. Dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru wrthym fod dibynadwyedd y rhagolygon wedi'u profi a'u harchwilio gan swyddogion yn ogystal ag ymgynghorwyr eiddo annibynnol. Fodd bynnag, pan ddarparwyd y ffigwr, ychwanegodd Pinewood y cafeat y gallai'r refeniw fod yn is oherwydd cystadleuaeth gynyddol Wolf Studios.

3.15 Mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn cydnabod nad yw'r rhagolygon ariannol hyn yn cynrychioli gwerth da am arian. Fodd bynnag, yn eu barn nhw, roedd yn well ymrwymo i gytundeb tair blynedd gyda Pinewood gyda'r bwriad o gynhyrchu refeniw masnachol, o gymharu â'r costau o adael y safle'n wag wrth iddynt chwilio am denant newydd.

²⁷ Mae'r ffigurau a ddangosir fan hyn yn cynnwys TAW, lle bo'n berthnasol. Gall adennill rhai elfennau TAW wella'r canlyniad cyffredinol rhywfaint, ond mae hyn yn annhebygol o fod yn berthnasol.

- 3.16 Mewn sesiwn briffio i Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi a'r Seilwaith ar 29 Hydref 2017, dywedodd swyddogion Llywodraeth Cymru, pe nad ymrwymir i gytundeb newydd â Pinewood, yna byddai Llywodraeth Cymru yn mynd i gostau cynnal eiddo blynyddol o tua £890,000 (gan gynnwys TAW), a gallent ddisgwyl dim ond tua £124,000 o incwm blynyddol o osod gofod swyddfa. Pe bai'r amcangyfrifon hyn yn fanwl gywir, mae'n debygol y byddai'r gost net flynyddol i Lywodraeth Cymru yn y sefyllfa amgen honno wedi bod yn £766,000.

Atodiad 1 – Ein dulliau archwilio

Cwmpas

Mae cwmpas yr adroddiad hwn wedi'i gyfyngu i'n harchwiliad o'r cytundebau a wnaed gan Lywodraeth Cymru ac is-gwmnïau Pinewood rhwng 2014 a 2017. Yn benodol, rydym wedi edrych ar:

- prynu'r hen Ganolfan Ynni yng Ngwynllŵg, Caerdydd ym mis Chwefror 2014;
- y Cytundeb Cydweithredol rhwng Llywodraeth Cymru a Pinewood Film Advisors Wales Ltd dyddiedig 17 Chwefror 2014; a'r
- Cytundeb Gwasanaethau Rheoli rhwng Llywodraeth Cymru a Pinewood Studio Wales Cyf ar 1 Tachwedd 2017.

Rydym hefyd wedi archwilio'r trefniadau llywodraethu sydd ar waith ar gyfer Cyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, nid ydym wedi ystyried gwerth am arian y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau yn ei chyfanrwydd, adolygu unrhyw brosiectau unigol sy'n elwa o'r gyllideb neu wedi archwilio trefniadau Llywodraeth Cymru ar gyfer monitro cydymffurfiaeth â thelerau ac amodau'r cyllid.

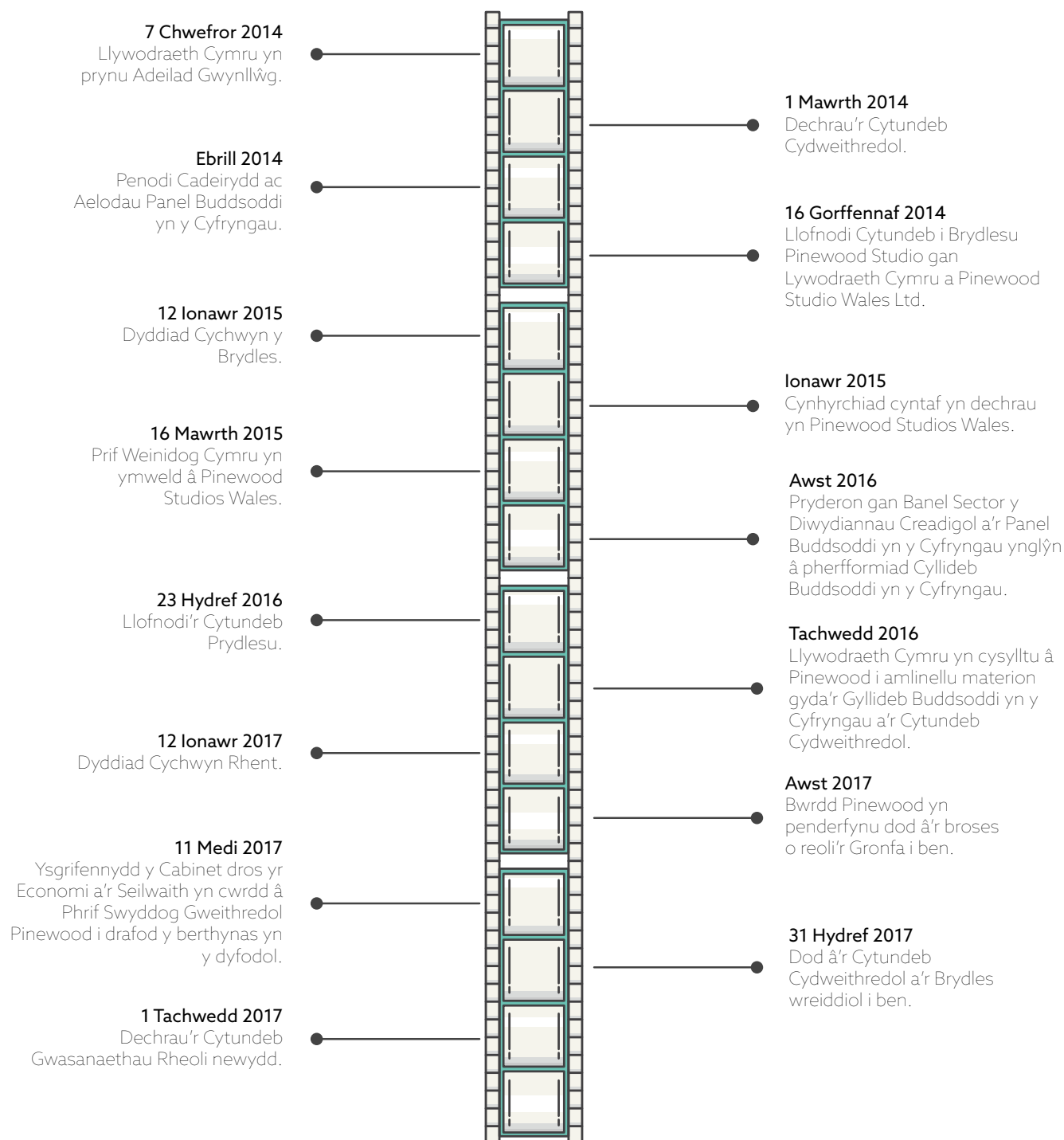
Mae ein hadroddiad wedi'i greu ar sail 'ffeithiau'n unig', ac nid ydym felly wedi dod i gasgliadau na gwneud argymhellion sy'n codi o'n gwaith archwilio.

Dulliau

Wrth gynnal yr arolwg, rydym wedi:

- adolygu tystiolaeth ddogfennol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru a gwneud ymholiadau pellach i swyddogion Llywodraeth Cymru yn seiliedig ar ein hadolygiad o'r dogfennau allweddol;
- cynnal ymweliad safle â Pinewood Studio Wales a chwrdd â swyddogion gweithredol Pinewood Group Limited; a
- chyn cyhoeddi, cytuno ar gywirdeb ffeithiol ein hadroddiad gyda Llywodraeth Cymru a'r enwau trydydd parti.

Atodiad 2 – Amserlen o'r digwyddiadau

Atodiad 3 – Dulliau cyffredinol Llywodraeth Cymru o hyrwyddo Cymru fel lleoliad cynyrchiadau ffilm a theledu sy'n creu effaith fawr

Mae Llywodraeth Cymru yn defnyddio nifer o ddulliau a sefydliadau er mwyn annog cynhyrchwyr i ddewis Cymru fel lleoliad.

Cymorth Ariannol a Strategol

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi cefnogaeth i Pinewood Studios a Wolf Studios i sefydlu gofod stiwdio yng Nghymru.

Mae'r diwydiannau creadigol yng Nghymru hefyd yn gallu cael mynediad i Gyllid Busnes Ad-daladwy Llywodraeth Cymru (gan gynnwys Cronfa Sgrîn Cymru) a Chronfa Twf Economaidd Cymru.

Cyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau

£30 miliwn o gyllid masnachol ar gyfer cynyrchiadau teledu a ffilm.

£13.8 miliwn o gyllid wedi'i ddosbarthu hyd yma.

Sgrîn Cymru

Tîm wedi'i leoli o fewn sector Diwydiannau Creadigol Llywodraeth Cymru.

Mae Sgrîn Cymru yn darparu gwasanaeth rhad ac am ddim i gefnogi cynyrchiadau ffilm a theledu drwy sgowntio lleoliadau, trefniadau logistaidd a chymorth i ddod o hyd i griwiau a chwmnïau cyfleusterau.

Cronfa Sky Vision

Mae Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi £200,000 ar y cyd â Sky Vision i ariannu rhaglenni ffeithiol ac adloniant newydd.

Mae cyllid datblygu, cyllid peilot a chyllid atodol ar gael, ac nid oes angen ad-dalu cyfran Llywodraeth Cymru ohono.

Mae cyllid ar gael i gwmnïau cynhyrchu annibynnol yng Nghymru a chwmnïau'r DU sy'n cynhyrchu sioeau yng Nghymru.

Pinewood yn hyrwyddo Cymru

Yn wreiddiol, noddwyd Pinewood i hyrwyddo Pinewood Studios Wales a Chymru yn gyffredinol fel lleoliad ar gyfer ffilmio ac ôl-gynhyrchu.

O dan y cytundeb diwygiedig, caiff Pinewood ei dalu i hyrwyddo Pinewood Studios Wales.

Mae'r cytundeb yn nodi y dylai'r broses hyrwyddo gael ei gwneud drwy wyliau ffilm, marchnadoedd teledu a thimau gwerthiant.

Atodiad 4 – Y saith math o fuddsoddiad y gall Llywodraeth Cymru eu gwneud mewn cynyrchiadau teledu a ffilm

Credyd treth

Gall ffilmiau sydd â chyllideb o dan £20 miliwn hawlio 25% o wariant y DU fel credyd treth. Gall ffilmiau sydd â chyllideb o dros £20 miliwn dderbyn 25% o'r £20 miliwn cyntaf ac 20% o unrhyw wariant ychwanegol. Mae buddsoddiadau credyd treth yn golygu talu cronfeydd i'r cynhyrchiad ymlaen llaw ar gyfer y credyd treth a dderbynnir. Felly ystyrir y buddsoddiadau hyn fel y math mwyaf diogel o fuddsoddiad y gellir ei wneud gan fod y posibilrwydd o'i adennill yn uchel. Gan amlaf ceir gwarant y caiff yr arian ei ddychwelyd yn llawn o fewn 12 mis i gwblhau'r gwaith.

Cyn-werthu

Caiff hyn ei wneud i ddosbarthwyr cyn i'r ffilm gael ei chynhyrchu. Mae buddsoddiadau cyn-werthu yn debyg i fuddsoddiadau credyd treth gan eu bod yn golygu talu ymlaen llaw am ffigurau sydd wedi'u cadarnhau ar gyfer gwerthiant sydd eisoes wedi'i wneud. Mae hyn yn golygu bod y buddsoddiadau bron bob amser yn cael eu hadennill yn llawn o fewn chwe mis i'r gwaith gorffenedig gael ei gymeradwyo. Felly mae siawns uchel o adennill y buddsoddiadau.

Cyllid llenwi bwlch

Mae cyllid llenwi'r bwlch wedi ymrwymo yn erbyn tiriogaethau lle na cheir gwerthiant ac yn seiliedig ar amcangyfrifon gwerthu a ddarperir gan yr asiant gwerthu. Byddai Pinewood yn asesu amcangyfrifon yr asiant gwerthu ac yn cynhyrchu ffigwr 'cwmpasu', a fyddai'n seiliedig ar werthiant isel gyda'r ffioedd cysylltiedig wedi'u tynnu. Mae hyn yn arwain at ffigwr diogel y gellid ei adennill o leiaf yn rhannol oni bai bod y cynhyrchiad yn fethiant neu lle ceir fawr ddim diddordeb neu ddim diddordeb o gwbl yn y ffilm. Mae'r posibilrwydd o adennill rywle'n y canol. Byddai adennill yn digwydd pan caiff y gwerthiant ei wneud ar ôl i'r gwaith gorffenedig gael ei gymeradwyo.

Mesanîn

Mae cyllid Mesanîn yn seiliedig ar gynyrchiadau sy'n cyflawni gwerthiant uwch na'r amcangyfrifon isel a ddefnyddir ar gyfer cyllid llenwi bwlch. Gallai'r gwerthiant fod yn uwch oherwydd cast adnabyddus yn gysylltiedig â'r cynhyrchiad neu asiant gwerthu sydd ag enw da am wthio gwerthiant cryf. Gan fod y buddsoddiad yn seiliedig ar ragori ar y ffigwr diogel, mae'r posibilrwydd y gellir ei adennill yn isel a byddai'n cynnwys premiwm uwch. Byddai'r broses o adennill yn dechrau ar ôl i bob un o'r dulliau ariannu uchod gael eu haddennill, gan amlaf yn agos at ddyddiad rhyddhau'r cynhyrchiad neu ar ôl hynny. Recoupment would begin after all of the above financing has been recouped, normally close to or following the production's release.

Ecwiti

Cyllid ecwiti yw'r dull o ariannu sy'n wynebu'r risg uchaf o dan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau, gan mai buddsoddiadau ecwiti gan amlaf yw'r arian olaf i'w adennill mewn cynhyrchiad. Mae angen i'r cynhyrchiad werthu'n dda ac adennill ei fuddsoddiadau eraill yn llawn er mwyn i fuddsoddwyr ecwiti dderbyn enillion. Mae'r posibilrwydd y gellir adennill yn isel, a bydd yn cynnwys premiymau uchel.

Cyllid Busnes

Mae Cyllid Busnes Ad-daladwy yn gymorth ariannol dewisol i fusnesau cymwys i ariannu buddsoddiadau cyfalaf a phrosiectau creu swyddi. Mae cefnogaeth ar gael i gynyrchiadau ffilm a theledu cymwys ar lefel sydd wedi'i drafod ymlaen llaw. Rhaid i'r gefnogaeth fod yn is na'r trothwy cymorth gwladwriaethol a rhaid iddo fod yr isafswm sy'n ofynnol i'r prosiect fynd yn ei flaen. Ni ellir ad-dalu cyllid ar gyfer prosiectau symudol, lle gellid cynnal y prosiect mewn gwlad arall, ac mae'n rhaid ad-dalu cyllid ar gyfer prosiectau sydd ddim yn symudol 100%. Er y bydd lefel y risg ar gyfer cynyrchiadau yn cael ei asesu'n unigol, yn gyffredinol mae'r posibilrwydd y gellir adennill yn isel.

Cyllid Datblygu

Mae cyllid datblygu yn ariannu datblygiad cynyrchiadau, cyn eu comisiynu. Fel rhan o'r cytundeb datblygu, mae Llywodraeth Cymru yn neilltuo 50% o ddeunyddiau datblygu a hawlfraint a fyddai'n cael eu hail-neilltuo i'r cynhyrchiad wrth ad-dalu'r arian. Maent hefyd yn cael yr opsiwn i ddarparu cyllid cynhyrchu llawn, os ydynt yn dymuno. Mae Llywodraeth Cymru hefyd yn derbyn premiwm o 50% ar eu buddsoddiad, sy'n cael ei ad-dalu ar ddiwrnod cyntaf y saethu. Mae'r posibilrwydd y gellir ei adennill yn isel, oherwydd nifer y cynyrchiadau sydd byth yn symud o'r broses ddatblygu i'r broses gomisiynu.

Atodiad 5 – Cynyrchiadau a gefnogwyd gan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau, 2014-2018

Mae'r tablau hyn yn cynnwys y buddsoddiadau benthyciadau unigol, yr arian gafodd ei adennill (bancio) hyd at 31 Mai 2018 a gweddill pob prosiect a gefnogwyd gan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

Darparwyd y ffigyrau hyn gan Lywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2018, a dylid nodi bod y prosiectau mewn gwahanol gamau yn eu datblygiad. Nid yw rhai o'r prosiectau wedi elwa hyd yma o'u rhyddhau mewn sinemâu rhyngwladol neu ar y teledu, a bydd arian yn parhau i gael ei adennill drwy werthiant ychwanegol.

Mae Pinewood hefyd wedi darparu eu dadansoddiad eu hunain i ni er bod rhai gwahaniaethau bach rhwng y gwerthoedd adennill oherwydd gwahaniaethau bach o ran amser – mae'r mwyaf o'r rhain mewn perthynas â The Collection, lle maent yn dangos ei fod wedi adennill £192,631.

Rheolwyd y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau gan Pinewood tan fis Medi 2017, ac fe'i rheolwyd wedi hynny gan Lywodraeth Cymru.

Diagram 11: prosiectau a arianwyd gan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau dan reolaeth Pinewood (Chwefror 2014 tan Medi 2017)

Prosiect	Gwerth Buddsoddiad (£)	Swm wedi'i adennill tan fis Mai 2018 (£)	Elw/(Colled) Net hyd yma (£)
Take Down	3,144,000	959,824	(2,184,176)
Their Finest	2,000,000	2,049,985	49,985
The Collection	1,750,000 ²⁸	119,075	(1,630,925)
Show Dogs	1,565,789 ²⁹	0	(1,565,789)
Journey's End	850,000	630,860	(219,140)
Don't Knock Twice ³⁰	629,516	496,064	(133,452)
Minotaur	25,500	0	(25,500)
Lionel the First	25,000	0	(25,000)
Jack Staff	25,000	0	(25,000)
Cyfanswm	10,014,805	4,255,808	(5,758,997)

²⁸ Mae gwerth y buddsoddiad yn cynnwys £600,000 o gyllid grant o'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

²⁹ Mae gwerth y buddsoddiad yn cynnwys £361,842 o gyllid grant o'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau.

³⁰ Derbyniodd Don't Knock Twice hefyd £75,000 o gyllid grant o dan gynllun Cyllid Busnes Llywodraeth Cymru.

Diagram 12: prosiectau a arianwyd gan y Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau dan reolaeth Llywodraeth Cymru (Medi 2017 ymlaen)

Prosiect	Gwerth Buddsoddiad (£)	Swm wedi'i adennill tan fis Mai 2018 (£)	Elw/(Colled) Net hyd yma (£)
Trampires ³¹	2,000,000	0	(2,000,000)
Eternal Beauty	1,050,000	0	(1,050,000)
Bang	350,000	0	(350,000)
Tiny Rebel	317,500	0	(317,500)
Goose Green	25,000	0	(25,000)
Cyfanswm	3,742,500	0	(3,742,500)

Diagram 13: Buddsoddiadau'r Gyllideb Buddsoddi yn y Cyfryngau yn gyffredinol

	Gwerth Buddsoddiad (£)	Swm wedi'i adennill tan fis Mai 2018 (£)	Elw/(Colled) Net hyd yma (£)
Cyfanswm:	13,757,305	4,255,808	(9,501,497)

31 Derbyniodd Trampires £652,572 o gyllid grant hefyd o dan gynllun Cyllid Busnes Llywodraeth Cymru.

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

We welcome telephone calls in
Welsh and English.

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

Rydym yn croesawu galwadau
ffôn yn Gymraeg a Saesneg.

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Yr Is-adran Polisi
Housing Policy

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Mr Huw Vaughan Thomas
Auditor General for Wales
Wales Audit Office

14 March 2018

Dear Huw

WALES AUDIT OFFICE REPORT: HOUSING ADAPTATIONS

Following my earlier letter to Nick Selway regarding the Housing Adaptations draft audit report, I am pleased to enclose our response to the recommendations which relate to the Welsh Government. It formally confirms our acceptance of the recommendations; provides an anticipated completion date for them; and reports on the progress made to date. This information is contained within Annex A attached to this letter.

We believe the report is a timely and useful source of evidence driving change within an essential aspect of our wider commitment towards integrating housing interventions as closely as possible with the NHS and social care. The Welsh Government recognises the essential role which aids and adaptations play in allowing elderly and disabled people to live independently. The delivery of these essential services involves a wide range of agencies right across Wales. Recent years have seen a number of changes to the funding and organisation of these services. In light of the very clear recommendations emerging from the Parliamentary Review of the NHS Ministers have however indicated they would like to see further changes and the report's recommendations highlight some of the key issues any service improvement will need to take into account.

We believe our long standing commitment to preventative investment in this area is very much in line with the principles of the Wellbeing of Future Generations Act. In line with the approach set out in Prosperity for All we also see the changes we are contemplating as cross-government in nature. The review which culminated in the ENABLE proposals was very much along these lines involving health and social care colleagues as well as

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

representatives of social landlords and care and repair. We would expect to engage a similarly wide range of partner organisations in the work we are now beginning to pull together

We would be very pleased to deal with any queries you may have arising from our detailed response

Yours ever

John Howells
Director of Housing and Regeneration

cc Cabinet and Plenary Mailbox
The PAC Chair
WG CGU Mailbox
Nick Selwyn

Annex A

Recommendation One

There are many sources of funding and policies for adaptations, which results in disabled and older people receiving very different standards of service (paragraphs 1.5 to 1.9). To address these discrepancies **we recommend that the Welsh Government set standards for all adaptations to ensure disabled and older people receive the same standard of service irrespective of where they live, who their landlord is and whether they own their own home.**

Response: Accept

Completion Date: December 2019

As part of the ENABLE programme of work, Welsh Government has begun collecting and aggregating data to help understand how adaptations are currently delivered. Using this data we will work with delivery organisations to improve the service the aids and adaptations programme provides to citizens. During the next twelve months we will work with our partners across a range of tenures to identify those aspects of this work which could benefit most from agreed service standards as well as agreeing what those standards might be.

Recommendation Five

Delivery of adaptations can be delayed by a variety of factors (paragraphs 2.20 to 2.33). To improve timeliness in delivery **we recommend that:**

- **the Welsh Government reviews whether local authorities should continue to use the means test for Disabled Facilities Grants (DFGs);**
- **local authorities provide or use home improvement agency services to support disabled and older people to progress their DFG applications efficiently;**
- **delivery organisations work with planning authorities to fast track and streamline adaptations that require approvals;**
- **delivery organisations use Trusted Assessors to undertake less complex adaptation assessments; and**
- **the Welsh Government streamlines its approval processes for Physical Adaptation Grants (PAGs).**

Response: Accept

Completion Date: April 2019

We will review whether the means testing requirements for Disabled Facilities Grants should continue. It is perhaps worth noting in this respect that this matter was considered by

Ministers as part of the implementation of the ENABLE programme. However in light of the growing emphasis on joined up working in this area we see merit in considering this question again. We will also work with the sector to identify practical changes which would enable us to streamline the approval process for Physical Adaptation Grants.

Recommendation Nine

Having the right performance indicators and regularly reporting performance against these are important for public bodies to manage operational performance, identify areas of improvement and evaluating the positive impact of services. We found that the current range of performance indicator data is extremely limited and not sufficient to enable a full evaluation of performance (paragraphs 4.5 to 4.20). **To effectively manage performance and be able to judge the impact of adaptations, we recommend that the Welsh Government and delivery organisations:**

- **set appropriate measures to judge both the effectiveness and efficiency of the different systems for delivering adaptations and the impact on wellbeing and independence of those who receive adaptations;**
- **ensure delivery organisations report against their responsibilities in respect of the Equalities Act 2010;**
- **ensure performance information captures the work of all delivery organisations local authorities, housing associations and Care and Repair agencies; and**
- **annually publish performance for all delivery organisations to enable a whole systems view of delivery and impact to support improvement to be taken.**

Response: Accept

Completion Date: December 2019

Data collected under ENABLE over recent months has begun to provide us with a more comprehensive picture of the scale and nature of the investment being made in adaptations and how this varies from one area to the next. We are hoping to make early progress towards being able to collate the data now available including the publication of an annual snapshot of performance.

We recognise this recommendation sets out a rather more stringent challenge surrounding the need to develop a greater understanding of the impact achieved by these interventions. Delivery of this more far-reaching recommendation is likely to take place over a longer timescale. But our aim will be to say something about the success or otherwise of our 2018-19 investment by the end of 2019. We will also ensure our improvement work includes measures designed to remind organisations of their responsibilities in respect of the Equalities Act 2010

National Assembly for Wales' Public Accounts Committee - Inquiry into Housing Adaptations

1. The Welsh Local Government Association (WLGA) represents the 22 local authorities in Wales, the three national park authorities, and the three fire and rescue authorities.
2. The WLGA is a politically led cross-party organisation, with the leaders from all local authorities determining policy through the Executive Board and the wider WLGA Council. The WLGA also appoints senior members as Spokespersons and Deputy Spokespersons to provide a national lead on policy matters on behalf of local government.
3. The WLGA works closely with and is often advised by professional advisors and professional associations from local government, however, the WLGA is the representative body for local government and provides the collective, political voice of local government in Wales.
4. This is the WLGA's submission to the National Assembly for Wales' Public Accounts Committee's inquiry into housing adaptations. The submission is framed around the inquiry's individual terms of reference.
5. Overall, the WLGA welcomes the Auditor General for Wales' report on Housing Adaptations and its recommendations, which provide a useful framework for taking forward adaptations services at a local and national level. Local authorities, and others, will be able to audit their own local arrangements against the issues highlighted within the report and make improvements in line with the recommendations made.
  - **Part 1 of the report** looks at the different funding streams in place for adaptations. **The Auditor General concluded that the current system for delivering adaptations reinforces inequalities for some disabled and older people, and addressing need is complicated by the different sources of funding.**
6. Local authorities have sought to utilise the opportunities afforded by the Regulatory Reform Order (2002) and other legislation and guidance to develop policies and standards that reflect local conditions for each area.

7. However, recognising the complexities of the existing systems, and the differing arrangements relating to each of the funding sources, the WLGA and local authority representatives have been working with Welsh Government officials, colleagues from Community Housing Cymru (CHC), Housing Associations, Care and Repair Cymru and others over the last couple of years, to develop and implement the enhanced adaptations system “ENABLE – Support for Independent Living”.
8. The main features of the enhanced system are that it:-
  - Has a clear identity, operating under a single brand name “ENABLE – Support for Independent Living”;
  - Promotes consistently good services in all areas, but importantly, with flexibility to respond effectively where necessary; and
  - Increases awareness amongst the public, professionals and practitioners of the help available and how to access it.

There is a clear overlap between, for example, the delivery of consistently good services and increasing awareness of the help available and how to access it, and a number of the recommendations within the Auditor General’s report.

9. The report identifies that local authorities in Wales are maintaining funding levels for adaptations through both DFGs funded by General Capital and for local authority tenants funded by Housing Revenue Account expenditure, with a trend of increasing numbers of people being assisted across all routes.
10. The report recommends that Welsh Government sets standards for all adaptations. It could be argued that this could be seen as a further development of the ENABLE scheme and should be welcomed. However, any standards developed would need to be flexible enough to allow for local conditions to be taken into account, and the views of all stakeholders would need to be taken into account in developing standards, including the views of people who have benefited from adaptations, and those who may require adaptations in the future.
  - **Part 2 of the report** looks at the efficiency and effectiveness of the end-to-end process for providing adaptations, from publicising services, to application, assessment, approval and delivery. The Auditor General found that assessment processes are neither streamlined nor efficient and often contribute to delays. **The conclusion of Part 2 is that provision of adaptations to people with**

similar needs is inequitable because of inconsistencies in how delivery organisations provide services.

11. There is a welcome focus within the report's recommendations on the provision of good quality and accessible information for all those who may be interested in adaptations. Local authorities regularly review the information that they provide, and the promotion of the ENABLE scheme has provided the impetus for reviews in many areas. However, as the report points out there is room for improvement in some areas and that jointly-produced information can be more effective and comprehensive. The report recommendations provide a useful audit for delivery organisations to review their information on adaptations.
12. The development of a single, common application form for adaptations used by all delivery organisations within an area is worthy of exploration, however, the statutory requirements of the DFG processes may present some obstacles to achieving this simply. There may be merit in undertaking this exercise at an all-Wales level.
13. We welcome the review being undertaken by Welsh Government into the impact of the means test in respect of applications for DFGs. It is important that the review covers all aspects of this impact including value for money, contribution to any delay in the delivery of adaptations, and the effect that removing the means test would have on levels of demand for DFGs and funding availability, etc.
14. The report's recommendations in relation to accrediting and managing contractors involved in the delivery of adaptations are useful for local authorities and other delivery organisations to use when reviewing their existing arrangements. However, there are significant variances across Wales in the availability and capacity of contractors, and local arrangements will need to appropriately reflect this.
  - **Part 3 of the report** looks at the effectiveness of strategic and operational joint working between the various bodies with a stake in delivering adaptations across Wales. **The Auditor General found that public bodies are generally clear on the benefits of adaptations, but partnership working is ineffective to address need.**
15. While highlighting some good examples of joint working between organisations in relation to differing aspects of adaptations delivery and the provision of accessible housing, the report clearly identifies the challenge for organisations

in working together to take a strategic view of the use of resources available across all organisations in delivering adaptations, and to effectively predict future demand for housing adaptations.

16. Ideally, organisations should seek to build on existing opportunities and partnership structures for joint strategic work in this area. However, where these structures or forums do not exist, or have insufficient capacity, there may be a need to create new arrangements that bring together local authority functions with Health bodies, Housing Associations and Care and Repair agencies operating within an area.
17. These strategic arrangements should not exist in isolation, and effective links should be made to other groups and partnerships which would share a focus on the provision of appropriate housing, maintaining independence, promoting health and well-being, etc., for example Regional Partnership Boards, Local Housing Strategy Partnerships, etc. While housing organisations are not currently statutory members of Regional Partnership Boards, their contributions could be a valuable addition, including around ensuring an appropriate supply of purpose-built or adapted housing, contributing to investment decisions and priorities for the Integrated Care Fund, etc.
  - **Part 4, the final part of the report**, considers the robustness of the 68 delivery organisations' systems for overseeing and improving performance in delivering £60 million of annual expenditure on adaptations. Accountability and transparency in delivery of adaptations have long been poor. Despite the different sources of funding for housing adaptations, only performance in respect of local-authority Disabled Facilities Grants is publicly reported. **The Auditor General concluded that public bodies have a limited understanding of the longer-term wellbeing benefits of housing adaptations and there remains significant scope to reform the system to measure and improve equality and wellbeing.**
18. As highlighted within the report, currently, the only public reporting of performance in relation to the delivery of adaptations is in respect of the National Strategic Indicator which measures the average number of days taken by local authorities to deliver a DFG. Clearly, this indicator only relates to the delivery of DFGs and so provides no indication of the performance of delivery organisations around the majority of adaptations being delivered each year. In addition, by reporting on the average number of days taken to deliver a DFG, the current indicator does not differentiate between the scale and complexity of different types of adaptations.

19. Increasingly, local authorities have been seeking to provide adaptations outside the DFG framework, wherever possible, for example by introducing fast-track arrangements for the provision of stair lifts, walk-in showers, etc. The current performance reporting arrangements mean that the improvements in adaptations delivery brought about by these fast-track arrangements are not reflected in the publically available performance information.
20. Local authorities took an average of 225 days to deliver a DFG in 2016-17, compared to 241 days in 2015-16. The performance gap between the best and worst performing authorities, using this average figure, has narrowed substantially over the last 10 years or so and, as suggested by the report, the performance of the “best” authorities appears to have plateaued over recent years suggesting that there may be limited scope for further improvement within the context of the existing DFG arrangements.
21. Through the development of the “ENABLE – Support for independent living” scheme, data is now being collected from a wider range of delivery organisations irrespective of the source of delivery or funding with a view to building a more comprehensive picture of the adaptations delivered and their impact, including customer satisfaction feedback from those who receive assistance. The WLGA, and some local authority representatives have been part of a steering group contributing to the development and implementation of the ENABLE scheme, and are supportive of development of a performance and reporting framework which provides a comprehensive view across all delivery bodies of adaptations delivered and the impact on equality and well-being. However, in developing such a system, it should be recognised that there needs to be a realistic balance between the value of improved performance reporting and any additional burden in data collection and recording.

FOR FURTHER INFORMATION PLEASE CONTACT

Jim McKirdle, Housing Policy Officer
Jim.Mckirdle@wlg.gov.uk

Welsh Local Government Association
Local Government House
Drake walk
Cardiff
CF10 4LG
Tel: 029 2046 8600

Care & Repair Cymru

Gwella cartrefi, newid bywydau
Improving homes, changing lives

Public Accounts Committee
National Assembly for Wales
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1NA

Committee Inquiry : Auditor General for Wales Report on Housing Adaptations, February 2018

Short Paper submitted by Care & Repair Cymru: May 2018

Thank you for the invitation to the PAC meeting scheduled for 18th June, to give evidence in relation to the Auditor General findings on delivery of housing adaptations across Wales. You also requested that we submit a short paper giving our response to the findings, please find this below.

Introduction to Care & Repair

1. Care & Repair Cymru is a registered charity. We aim to ensure that all older people in Wales can live independently in warm, safe and accessible homes, with dignity, for as long as they want. We are specialists in developing and delivering housing solutions for older people that make this possible.
2. Our network of 13 local Care & Repair Agencies deliver trusted, practical, frontline services in the hearts of communities across the whole of Wales. Multi-disciplinary teams of caseworkers, tradespeople and qualified surveyors provide advice and support on housing adaptations, home repairs, improvements and energy efficiency. We help people access grants, charitable funds and unclaimed welfare benefit entitlements. All of this helps them undertake essential works to their homes, increases their disposable income, and helps improve their well-being and quality of life. The combination of person-centred casework and technical housing expertise makes our service unique.
3. Care & Repair Cymru, as the national body, advocates on behalf of older people living in poor, unsafe, inaccessible housing, as well as representing Care & Repair Agencies. We ensure consistency across Wales, monitoring and evaluating outcomes, and raise awareness of our services and of older people's needs. We develop and pilot innovative approaches and delivery models, helping to lever additional resources into frontline work. We reach across housing, health and social care to support integrated policy thinking and make the case for the effectiveness of strategic public/third sector partnerships and greater investment in services to support older people in housing need.

4. Last year, Care & Repair Agencies delivered £13 million's worth of physical alterations and adaptations to improve the health, safety and warmth of 28,500 homes. We provided and installed some 17,000 small adaptations through our Rapid Response Adaptations programme. Our Agencies helped older people claim more than £5m of unclaimed welfare benefits. Our work gives us a unique insight into the needs and lives of Wales's older people. We welcome the opportunity to contribute to this PAC inquiry.

The nature of demand

5. Care & Repair Cymru would draw the Committee's attention to the fact that 81% of older people live in mainstream, owner-occupied properties and 3% of older people in residential care homesⁱ. These statistics reflect our experience that the overwhelming majority of older people not only desire but are able to manage in their own homes with appropriate levels of support from their families, local communities and local services. That is not to say that residential care is not a vital and essential resource for those who need it but, if the social care needs of all our older people are to be met, non-residential care requires the highest strategic attention – so too, crucially, the quality of the home into which it is delivered.

Minimising demand - the role of housing

6. Housing has a direct influence over people's health and wellbeing, and the quality of older people's homes has a direct relationship to the need for social care. Our work, with over 30,000 older people across Wales every year, gives us a first-hand experience of the fundamental importance of the 'right home' in maintaining older people's independence, facilitating social lives, physical activity levels and mental wellbeing, and minimising social care needs and costs.
7. Older people spend proportionately more time at home and are especially vulnerable to the many, life-limiting health risks presented by Wales' comparatively old housing stock:
- an estimated one in four older people's households are in fuel poverty, paying more for their energy costs, heating poorly insulated homes with inefficient heating systemsⁱⁱ - poorly heated homes are directly implicated in respiratory and circulatory conditions and excess winter deathsⁱⁱⁱ;
  - 29% of older people live in a house with a Category 1 hazard which presents significant risk to the health of the occupant - 13% of older people's homes present a risk of falling and 11% present a risk of excess cold^{iv}.
8. Home-based adaptations and 're-abling' housing solutions promote health, prevent hospital admission, facilitate hospital discharge and avoid residential care. For comparatively small sums, they also minimise the costs of social care, maximise the contribution of unpaid care and enable older people's highly prized independence:
- the cost of falls to the NHS is estimated at £67m a year^v and the cost of a hip fracture, in terms NHS care alone, is nearly £29,000 in addition to ongoing social care - the installation of hand and grab rails to reduce the risk of falling can be less than £300;
  - the installation of a disabled toilet and wet-room at a cost of £10,000 is equivalent to 14 hours care per week to supervise washing^{vi};

- a £6,500 Disabled Facilities Grant allows an older person to continue living at home for four more years, saving over £100,000 in residential fees;
- for every £1 spent on Care & Repair's delivery of the Rapid Response Adaptations Programme, £7.50 is saved from health and social care budgets^{vii}.

Demographic change

9. Wales has the largest and fastest growing proportion of older people in the UK - the demographic profile is changing with important local variation in detail:
  - by 2039, one in four of the population will be over 65 - a 44% increase in the age group;
  - by 2030, the percentage of the population aged over 75 will increase from 9% to around 13%^{viii};
  - as older people live longer, more are likely to experience age-related neurological and sensory conditions. By 2025, there could be 50,000 older people aged 65 or over living with dementia;
  - the older population will be proportionately larger in rural areas where 54% are currently aged over 45 years compared to 48% in small towns and 42% in large towns^{ix};
  - there are clear differences between Wales' most and least deprived areas in terms of life expectancy (8 years) and 'healthy' life expectancies (18 years).

Care & Repair Cymru's key comments on the findings and recommendations of the Auditor General Report on Housing Adaptations.

10. Care & Repair Cymru welcomes the Auditor General's report. The system for housing adaptations has long been considered to be complex and in need of improvement. Since 2005, successive reviews have led to incremental improvements, but this report makes clear that further work is needed to:
  - improve information and access to services
  - reduce waiting times
  - introduce common service standards for different types/ size of adaptations
  - bring greater equality, especially in relation to services received by people living in different tenures of housing
  - improve how organisations report on quality, waiting times and outcomes for all types of adaptations
  - share and replicate good practice
11. Care & Repair Cymru is pleased to be part of the "Enhanced Adaptations Steering Group" convened by Welsh Government, which has been meeting for a few years to examine and improve all aspects of housing adaptations as described above. We are particularly pleased that the Group comprises a range of stakeholders, with representation from Care & Repair Cymru, Welsh Government, Royal College of Occupational Therapists, Older People's Commissioner, Housing Associations, Community Housing Cymru, Welsh Local Government Association and Local Authorities.
12. The Steering Group has identified similar areas of improvement to those set out by the Auditor General, and has made positive steps in many of the areas identified

above and in the Auditor General's report. Of significant relevance is the introduction of the "Enable" idea - a common way of defining and reporting on service standards, as well as introducing a new funding stream (Enable), which is delivered in collaboration between local authorities, Care & Repair, and housing associations. The key aim of Enable is to work in partnership locally to identify priorities, and deliver adaptations more flexibly.

13. There is much work to do but we are confident that the Steering Group provides a great opportunity to continue to take forward improvements in a progressive and collaborative way.

Findings of the WAO Report : Care & Repair Cymru's Response

14. **Roughly 70 organisations deliver adaptations in Wales, every year collectively spending approximately £60 million and assisting over 32,000 people. The funding arrangements for adaptations is complex and has helped to create an inefficient delivery system. One of the consequences of this complexity is that people with similar needs often receive very different standards of service simply because of where they live and which public body provides the adaptation.**

We agree that funding arrangements are complex due to a mix of funding sources the main ones being Disabled Facilities Grants (DFGs), Care & Repair's Rapid Response Adaptations Programme (RRAP), Housing Revenue Accounts of Local Authorities, Welsh Government Physical Adaptations Grants, Housing Association own resources, Social Services local funding and regional Integrated Care Funds. We also agree that, in some areas, this has led to different standards of service, something it is important to rectify.

However, we also think that care needs to be exercised when exploring wholesale changes in funding options. Some of the differences in funding are linked to primary legislation. DFGs are mandatory grants available in all tenures but, in practice, social housing providers fund works for their own tenants, while DFGs are funded from local authority un-hypothecated general funding. This system ensures that large adaptation works for social housing tenants are funded by their landlords, which we would argue should continue be the case. In some parts of Wales, the current system has been shown to work, especially where a more flexible approach is taking to funding - particularly for small adaptations, rather than using the DFG process which is better suited to larger, more complex adaptations. Similarly, RRAP has been demonstrated to integrate working between Care & Repair, Health and Social Care, and preventing hospital admissions and delayed transfers of care.

So we while we agree that it is appropriate to examine the current funding regime, we are mindful that this should not overlook things that work well, existing good local practices and systems on which we could build. It could be argued that, if common service standards are agreed for different types and values of adaptations, then the funding complexities could be addressed by monitoring performance and holding all organisations to delivery against common standards.

- 15. The majority of public bodies with responsibility for adaptations – local authorities, housing associations and Care & Repair Agencies (‘delivery organisations’) – have seen demand for adaptations increase in recent years and expect this trend to continue. Census data highlights that a higher proportion of the Welsh population consider themselves to be in poor health than is the case in England. Welsh Government projections anticipate that the number of people in Wales who will experience mobility problems and difficulties undertaking daily domestic tasks will increase significantly in the next 20 years.**

Care & Repair Cymru agrees that significant growth in demand is inevitable due to the ageing population and larger numbers of people living longer, in their own homes but with age-related deteriorations in health and ability.

This underlines why it is so important to make lasting improvements to the system now. Care & Repair Cymru would also argue strongly that the ageing population and significant growth in demand means that funding of housing adaptations, and services such as Care & Repair should be protected, and indeed increased. While system improvements are without doubt needed, so too are adequate resources to deal with increasing demand. Such investment would be prudent and save public money in Health and Social Care, given the widely acknowledged preventative impact of adaptations and Care & Repair.

- 16. The speed and efficiency of the provision of adaptations can make the difference between disabled or older people staying in the comfort and security of their own homes or moving into specialist or residential care. However, assessment processes are neither streamlined nor efficient and often contribute to delays. The lack of co-ordination between delivery organisations, interruptions due to problems arising from the unavailability of staff or funding, and poor standards of communication characterise the experience of a small number of service users.**

Care & Repair Cymru believes that there is a wide variation in systems and processes used by all organisations who provide adaptations. While some will have conducted end-to-end process reviews (Systems Thinking) and improved service delivery considerably, this is not the case across all organisations. The key here is to assess and seek replication of good practice in relation to the most streamlined and integrated systems.

- 17. Most public bodies recognise how adaptations can reduce the risk of falls and other accidents in the home and prevent hospital admissions and speed up discharge. However, health professionals often find the different local-authority and housing-association systems for administering, approving and delivering adaptations difficult to navigate. Complex delivery arrangements reduce the opportunities for health bodies to make better use of adaptations.**

This is an increasingly important topic for public services in Wales. The need for stronger integrated working between Health, Social Care, Housing and the Third Sector is growing in importance, and we must get substantially better at this if we are to deliver successfully on prudent healthcare, early intervention and prevention, Sustainable Social Services and speeding up safe transfers of care from hospital

wards. Care & Repair Cymru has been working to ensure that Care & Repair services across Wales are widely understood by Health Services, and have recently presented at plenaries and good practice workshops of the Wales Audit

Office on quicker safe hospital discharges. At these events, we showcased the strong, integrated relationship between Bridgend Care & Repair and Abertawe Bro Morgannwg University Health Board, where Care & Repair staff are based in hospital wards and A&E, working side-by-side with health professionals on earlier planning so that adaptations and other works in patients' homes are undertaken without delay, enabling them to be discharged quickly to a safe, adapted home environment. This service includes access to both RRAP and the Integrated Care Fund (ICF).

Across Wales, we are trying to make the case to Regional Partnership Boards about the value of involving Care & Repair as a third sector partner in ICF but our experience is mixed at best in relation to whether our voice on these Boards is being heard. Care & Repair Cymru believes that, not only our voice, but the voice of third sector is weak on the RPBs and in relation to ICF schemes. Our Bridgend example shows the extent to which statutory services could benefit from closer, more genuine partnership working with the third sector and improve services for older people more widely.

- 18. Given the wide number of routes available to access adaptations, delivery organisations need to ensure they have robust systems to deal effectively and quickly with applications. However, many authorities and housing associations do not have application processes that consistently and effectively meet the needs of people. Accessible information in a range of appropriate formats, such as large fonts for visually impaired users or audio versions for people with hearing difficulties, is often unavailable.**

Our response to 16 above applies and is one of the areas recognised by the Enhanced Adaptations Steering Group (paragraph 11 above). The Group has produced common Wales-wide publicity leaflets, with reciprocal website links, on the services available and service expectations. We believe that this work can be built on, and additional emphasis should be given to accessible formats of this information.

- 19. Delivery organisations must balance carrying out building works quickly to meet the needs and wishes of the disabled or older person, and ensuring value for money in terms of cost and quality. Most local authorities, housing associations and Care & Repair agencies have established appropriate processes to oversee and manage performance of those carrying out building work, most usually through regular meetings and dialogue in respect of individual grants. However, few delivery organisations are working strategically with contractors to streamline and improve performance, and current arrangements for contracting builders have some shortcomings. In addition, delivery organisations do not always have effective arrangements to monitor, review and evaluate the performance of builders and contractors in delivering individual grants.**

The majority of Care & Repair Agencies have a locally adopted set of criteria and practices for managing lists of approved contractors, and how they work with them. Care & Repair Cymru has recently secured trust funding to develop a standardised “Care & Repair Contractors Charter”. This will define a clear set of quality criteria, along with robust vetting procedures, for those contractors who wish to be accepted onto our “Charter”. Once in place, the Charter will be actively managed so that only those contractors who continue to meet the Charter’s standards will remain on the list. Compliance checks will include customer feedback, technical officer oversight and other mechanisms, in addition to basic statutory requirements. The scheme will be publicised widely, with general advice and information provided for older people about how to recruit reliable contractors, and avoid being scammed or exploited by ‘cowboys’. Our ambitions for the “Charter” address every aspect of the WAO’s concerns in this regard and has the potential to provide a model of quality assured practice in this area.

- 20. Whilst public bodies are clear on the role of their housing-adaptation services in changing the home environment to enable or restore independent living, there are opportunities to better address needs and avoid and reduce demand and costs in health and social care services. Few delivery organisations have comprehensive and integrated Housing Renewal Policies that link decisions on investment with better use of existing adapted housing. Policies are often property focussed rather client focussed, and rarely make the strategic link to other organisations and the wider needs of disabled and older people.**

Care & Repair Cymru cannot comment specifically on Local Authority Housing Renewal Policies, other than to endorse the importance of these being client focussed, and consistent with the ambitions of early intervention, prevention, prudent healthcare and Sustainable Social Services. It would also seem appropriate for Renewal Policies (including housing adaptations) to reference and integrate with Regional Partnership Boards, and strategic objectives of the Integrated Care Fund. This would be a good way of strengthening the housing voice and influencing in the integration agenda in order to reduce hospital admissions, prevent the falls and ill health associated with poor housing, and speed up transfers of care to a safe, appropriate home environment.

- 21. Delivery organisations do not always take a ‘whole resources view of their adaptations work and consider the availability and use of all monies from all delivery organisations within an area. Only seven local authorities pool funds with Care & Repair and no pooling of funding takes place between local authorities and housing associations. A small number of local authorities have developed integrated approaches to housing adaptations drawing together grants, building surveyors and Occupational Therapists into single teams. However, too many organisations work in isolation focussing on their individual responsibilities, rather than working collaboratively to better address people’s housing and health needs.**

All Care & Repair Agencies have a good, longstanding relationships with their Local Authorities - in particular, Housing Renewal and Adaptation Teams, and

Occupational Therapists – and have been working in an integrated way with them for 25 years, on many different aspects of housing adaptations, including RRAP and DFGs.

The relationship focuses in particular on effective and appropriate RRAP referrals, trusted assessor status (enabling us to help quickly with less complex need), advocacy for older people through the complex DFG process and good targeting of need by integrated working. Some Care & Repair Agencies are an integral part of local authority Housing Renewal Policies.

The relationship with local authorities is crucial to our work for older people, and will continue to be a focus for Care & Repair in the future.

Our relationship with Health professionals is growing in importance, and many Agencies are building their connections with GPs, hospitals and community-based health staff (paragraph 17). Building our relationships more widely with Health and Regional Partnership Boards will be an important part of Care & Repair's strategic development and we are determined that, as a third sector charitable organisation bringing our own unique service and abilities to the table, we are a strong part of the public service integration agenda for older people.

22. Nevertheless, approximately three-quarters of people we surveyed who recently received housing adaptations have a positive experience with their housing adaptations. Just over 90% are satisfied with the time taken to deliver their adaptations, and the majority felt the work to their home allowed them to undertake everyday tasks, improving both their confidence and independence. Generally, owner-occupiers are more satisfied than those who rent from housing associations, but most disabled and older people we surveyed had little influence or choice in the adaptations made to their home.

Care & Repair is very proud of our track record in terms of the extent to which we deliver, the quality, the positive feedback and the impact of our work. Every year, we install over 17,000 RRAP adaptations for older homeowners. In 2016/17:

- the average waiting time was 8 days
- the average age of the client was 78
- 77% of RRAP adaptations prevented hospital admissions
- 23% helped people return home from hospital.
- 92% said that the RRAP adaptation had improved their quality of life
- 9% went on to receive the full Care & Repair home improvement casework and technical service.

23. Accountability and transparency in delivery of adaptations have long been poor. Despite the different sources of funding for housing adaptations, only performance in respect of local-authority Disabled Facilities Grants is publicly reported. However, by only reporting performance on Disabled Facilities Grants, the Welsh Government is currently only publishing data that covers 55% of all expenditure on adaptations and 14% of those disabled and older people who receive adaptations. The Welsh Government collates

some performance data from housing associations and Care & Repair Agencies but does not make this information available to the public.

Weaknesses in current oversight arrangements mean that effective scrutiny to understand the efficiency and impact of the ‘whole’ adaptation system is not possible. This makes it difficult to judge how well organisations are performing and the positive impact of adaptations on disabled and older people’s lives.

Care & Repair Cymru agrees with this statement. We would welcome more comprehensive reporting on adaptations across all funding sources and tenures, thereby enabling a better understanding of how the whole system works (for small, medium and large adaptations), how all organisations compare in terms of their performance and, from the clients’ perspective, any discrepancies between landlords and tenures.

24. The Welsh Government is seeking to address some of these gaps by introducing new systems to monitor and report performance in delivering housing adaptations (the ‘Enable’ review). Whilst this addresses some of the long-standing weaknesses in current arrangements, gaps remain. Monitoring continues to focus too much on the mechanics of delivering adaptations and not enough on impact, wellbeing and the wider benefits of each public body’s investment. Despite highlighting equality as a key policy objective, we found that few delivery organisations collect and evaluate a sufficient range of data to demonstrate and ensure fair access to services.

As referenced in paras. 10-13 above, Care & Repair Cymru is a member of the Steering Group and the “Enable” review. The Group has recognised from the outset that performance reporting needs to be more comprehensive on all housing tenures, types and size of adaptation, and has been working on this for the past 2 years. An important focus of this process has been to improve reporting on quality, customer satisfaction, and outcomes. Equality monitoring is a part of this, and the Group will be taking this aspect forward as part of a much more comprehensive performance reporting framework.

ⁱ 2011 ONS Census Data

ⁱⁱ <http://gov.wales/docs/caecd/research/2016/160711-production-estimated-levels-fuel-poverty-wales-2012-2016-en.pdf>

ⁱⁱⁱ <http://gov.wales/docs/caecd/research/2017/170404-fuel-poverty-data-linking-project-findings-report-1-en.pdf>

^{iv} <http://gov.wales/docs/statistics/2009/091130livingwales2008en.pdf>
<http://gov.wales/docs/statistics/2009/091215housing2008en.pdf>

^v The cost of poor housing in Wales – BRE/Shelter, 2011

^{vi} <https://www.moneyadvice.service.org.uk/en/articles/care-home-or-home-care#comparing-the-cost-of-care>

^{vii} http://www.careandrepair.org.uk/files/9914/9194/0579/Healthy_Homes_Healthy_Lives_-_Good_Practice_Guide.pdf

^{viii} <http://gov.wales/docs/statistics/2017/170505-future-trends-report-2017-en.pdf>

^{ix} <https://beta.gov.wales/sites/default/files/publications/2017-07/170714-review-interim-report-en.pdf>